

1984/85:28

Torsdagen den 15 november

Kl. 12.00

Förhandlingarna leddes av förste vice talmannen.

1 § Justerades protokollet för den 7 innevarande månad.

2 § Förste vice talmannen anmälde att *Gerd Engman* var förhindrad att tjänstgöra som ersättare för statsrådet Mats Hellström under tiden den 19 november–den 20 december och att *Berit Bölander* (s) skulle inträda som ersättare för Mats Hellström under nämnda tid.

3 § Svar på frågorna 1984/85:84, 102 och 160 om åtgärder för att stärka den enskildes rätt gentemot televerket, m. m.

Anf. 1 Kommunikationsminister CURT BOSTRÖM:

Fru talman! Per Stenmarck har frågat mig vilka åtgärder jag är beredd att vidta för att stärka den enskildes rätt gentemot televerket samt om jag är beredd att medverka till att televerkets monopol begränsas.

Tore Nilsson har frågat mig om någon åtgärd kan förväntas i syfte att garantera att mätare för telefonsamtal är tillförlitliga och för att underlätta och förbilliga handläggningen för abonnenten när denne söker rättelse.

Margot Wallström har frågat mig om jag avser vidta några åtgärder för att garantera företag och enskilda personer bättre möjligheter att kontrollera sina teleräkningar.

Eftersom alla frågorna rör televerkets relationer till sina kunder, besvarar jag dem i ett sammanhang.

Televerket skickar varje år ut ca 20 miljoner vanliga telefonräkningar. Enligt en undersökning som gjorts vid ett av de 20 teleområdena föranledde knappt två per tusen räkningar förfrågningar. Ca hälften av förfrågningarna klarades upp vid en första kontakt med verket. Av dem som fullföljde sina klagomål fick flera sina räkningar nedsatta sedan verket närmare undersökt saken. Nedsättningarna motiverades av tekniska fel som skulle kunna ha påverkat samtalsmätningen, utan att detta direkt kunnat visas.

Torsdagen den
15 november 1984

*Om åtgärder för att
stärka den enskil-
des rätt gentemot
televerket, m. m.*

Den som inte är nöjd med ett beslut om samtalsdebitering kan överklaga beslutet.

Det räcker med att kunderna framför klagomålen muntligt för att televerket skall ta upp dem till behandling. Handläggningstiden är normalt en till två månader för vanliga ärenden och ytterligare en månad för ärenden som prövas av generaldirektören. Televerket arbetar med att minimera klagomålen bl. a. genom att hålla högsta möjliga kvalitet på mätarna.

Självfallet förekommer det ibland fel och brister i televerkets agerande. Som serviceföretag ligger det i televerkets eget intresse att kunderna bemöts på ett vänligt och korrekt sätt. Verket kommer nu att utreda hur kundkontakterna och handläggningen av dessa frågor skall kunna förbättras.

Mot den här bakgrunden anser jag inte att några åtgärder från min sida f. n. behövs. Frågan om televerkets monopol, som Per Stenmarck tar upp, anser jag inte ha någon betydelse för verkets handläggning av klagomål på teleräkningar. Riksdagens beslut om reglerna för televerkets monopol ligger fast.

Då det gäller frågan om möjligheten att kontrollera teleräkningarna vill jag säga att man inom televerket är medveten om de problem som företagen kan ha genom att räkningarna inte är tillräckligt specificerade. Därför har ett nytt faktureringsystem utvecklats som kommer att innebära betydligt bättre möjligheter för kunderna att kontrollera sina räkningar. Från verkets sida kommer man nu att ta upp dessa frågor direkt med företagen via Näringslivets telekommitté. Det nya systemet kommer att börja tillämpas under nästa år.

Anf. 2 PER STENMARCK (m):

Fru talman! Jag ber att få tacka kommunikationsministern.

Min fråga angående televerket lämnades in den 11 oktober, dvs. för litet mer än en månad sedan. Frågan gällde den då gångna veckans händelser och vilka åtgärder regeringen kunde tänka sig att vidta för att stärka den enskildes rätt gentemot televerket.

Mycket har hänt sedan dess. Kritiken mot televerket har tilltagit. Enskilda människor skriver brev med klagomål, näringsfrihetsombudsmannen har uttalat kritik, kunder är missnöjda och konkurrenter, på de områden där sådana finns, talar om maktmissbruk.

Televerket självt anser sig vara utsatt för en kampanj. Reaktionen är symtomatisk. Ledningen för televerket är naturligtvis väl medveten om att just en kampanj är ett av de få uttrycksmedel enskilda människor har gentemot ett företag med televerkets ställning. Huruvida någon kampanj verkligen existerar undandrar sig min bedömning.

Som jag ser det är det just monopolställningen som har skapat grunden för de klagomål som i dag riktas mot televerket. Det är också enbart i en monopolsituation som ett företag kan reagera på det sätt som televerket gör. Man ruskar på axlarna och söker skaka av sig kritiken med hänvisning till att de allra flesta tycks vara nöjda – de har åtminstone inte sagt något annat. De som framhårdar i sin kritik visar bara illvilja, menar man.

Om televerket hade levat i en annan situation, hade man varit tvingad att tillgodose *allas* krav, inte bara de flestas. De som kände sig missnöjda hade nämligen kunnat välja ett annat företag.

Gentemot ett monopolföretag har allmänheten ingen annan maktmöjlighet än just att kritisera. Man kan skriva insändare, man kan skriva direkt till företaget och man kan, som skett här, vända sig till NO. Men man kan inte avstå från att utnyttja företagets tjänster. Man kan inte vända sig till ett annat företag. Den möjligheten har man inte i en monopolsituation, den finns endast där fri konkurrens föreligger.

Fru talman! Mot bakgrund av den kritik som framförts från allmänheten och från många andra håll, och inte minst mot bakgrund av kommunikationsministerns egna synpunkter, framförda i massmedia, vill jag fråga: På vilket sätt tänker kommunikationsministern ta sådana initiativ att televerkets monopolställning kan begränsas?

Anf. 3 TORE NILSSON (m):

Fru talman! Är televerket ofelbart? Att få rätt mot televerket är som bekant inte lätt. Verkets grundinställning är att man aldrig gör fel. Den kund som vill hävda sin rätt måste vara osedvanligt ihärdig.

Det här läser jag i en tidning denna vecka. Tidningen i fråga tar sedan upp det förhållandet att televerkets räkningar till företagskunderna bara tar upp en klumpsomma. Vill man ha specifikation, får man betala extra – man vållar ju extra arbete.

Detta visar att monopolföretag skiljer sig från andra företag. Jag har fått vissa arbeten utförda i min fastighet, och jag förvånar mig över hur oerhört detaljerat jag har fått reda på kostnaderna på räkningarna. Jag tycker att så skall det vara.

Ett telefonnummer som man bör lägga på minnet är 0764-66775. Det numret går till en abonnent som fått orimliga räkningar, som kopplats bort utan vidare och som begärt och fått kontrollmätare. Kontrollmätaren, som televerket levererade, visade att abonnenten troligen hade rätt – det var en skillnad mellan antalet markeringar. Men det ofelbara verket förklarade då frankt att det var kontrollmätaren som mätte galet – och sände en ny. Vad kostade det? Också den nu insatta mätaren visade 400 färre markeringar än televerkets första uppgift till kunden.

I svaret i dag från kommunikationsministern står det att televerket håller "högsta möjliga kvalitet på mätarna". Verket kanske måste byta leverantör.

Tänk vilken ordning! Runt hela landet finns det kunder som får orimliga räkningar, vilka som regel är omöjliga att rätta.

I svaret står det att bara två av tusen har fört klagomål vidare. Det kan troligen förklaras med att abonnenterna vet att det i praktiken är hopplöst att få rätt mot televerket. Därför tror jag att det som har hänt nu i höst är mycket hälsosamt.

Den tidigare omnämnda abonnenten, som jag talade med i går, tycker att man skall få både rättelse och skadestånd, vilket låter rimligt.

Det är väl inte televerket som verk som skall klandras, men nog borde man

Torsdagen den
15 november 1984

*Om åtgärder för att
stärka den enskil-
des rätt gentemot
televerket, m. m.*

ändra inställning.

I ett berömt dagblad för november kan man under rubriken På stan läsa:
”En glädjande vinstökning visar Grönköpings teledistrikt i år, meddelar hr teledir. Gottwald Ringné.

– Är det roligt att se, att våra små affärsknep löna sig, säger hr R. till GV; framför allt vill jag kanske peka å metoden att utsända räkningar till alla, oavsett om de hava telefon eller ej, som ett verkligt lyckokast.

– Huru som helst, tillägger hr dir. R., ha vi nu bevisat, att statlig företagsamhet kan vara väl så lönsam som privat, åtm. om tillräcklig monopolställning föreligger.”

Anf. 4 MARGOT WALLSTRÖM (s):

Fru talman! Tack för svaret, kommunikationsministern!

Tidningsartiklarna om televerkets räkningar gjorde inte bara mig upprörd. Både företag och privatpersoner hörde av sig och berättade om felaktigheter och tråkigt bemötande.

Jag anser mig inte vara del av någon smutskastningskampanj mot televerket, och min fråga handlar inte om monopolsituationen. Det kan mycket väl hända – ja, det är rent av troligt – att somliga problem har överdrivits i pressen. Men vi har ändå både rätt och skyldighet att reagera mot låt oss kalla det tendenser till maktfullkomlighet. Vissa uttalanden från televerkschefer kan uppfattas som tecken på det.

Det har t. ex. hävdats att det bara är si och så många tusen kunder som klagar. Siffrorna kan vara riktiga, men det uppfattas som att verket tycker att detta är ganska oviktigt. Det har även sagts att de flesta nöjer sig med en klumpsumma på räkningen och att de litar på att den är rätt. Men det kan också vara så att de inte anser det lönt att klaga.

Det gläder mig att televerket har kommit överens med företagen om ett nytt och förhoppningsvis bättre system för fakturering. Debatten har kanske också lett till att servicen till privatpersoner uppmärksammats och att vikten av ett kundvänligt sätt betonats. På det viset var kommunikationsministerns svar bra. Att man skall vara litet ödmjuk och förekommande mot sina kunder måste vi väl kunna begära också av ett monopolföretag – inte sant, ministern?

Anf. 5 Kommunikationsminister CURT BOSTRÖM:

Fru talman! Jag skall försöka utnyttja mina två minuter så effektivt som det över huvud taget är möjligt.

Jag har i mitt svar sagt att televerket självfallet kan begå fel – och det håller jag fast vid. Liksom ni som har deltagit i denna debatt har jag den uppfattningen att företaget – även om det har en monopolsituation – skall uppträda korrekt gentemot sin kundkrets och ge kunderna möjlighet att få sin sak prövad på ett riktigt sätt.

I den debatt som förs har enligt min mening televerket, genom sin generaldirektör och sin marknadsdirektör, visat att verket tagit åt sig den kritik som framförts. Inom televerket har man nu satt i gång ett arbete för att undersöka på vilket sätt man kan förbättra den uppkomna situationen.

Ni må förstå att när man från televerket nu går ut och beskriver sin apparatur och sina mätinstrument, så vill man därmed visa att det finns en säkerhet. Vid en undersökning av 5 000 mätare för just samtalsräkningen på telestationerna har man konstaterat att fyra av mätarna var ur funktion. Det är ett exempel på hur man kunnat visa att det finns en mycket stor säkerhet i det här sammanhanget.

Så till frågan om monopolen: Televerkets monopol har diskuterats så sent som i våras här i riksdagen. Jag konstaterar också att jag framhöll i regeringens budgetproposition att det är angeläget att man vid en eventuell diskussion om monopolavgränsning för televerket gör en noggrann prövning av de sociala och regionalpolitiska effekterna av ändrade monopolgränser. Detta står fast. Jag har inte vare sig i utskottsbetänkande eller i riksdagsdebatt kunnat konstatera annat än att det finns en majoritet för den ståndpunkten här i kammaren. Och jag tror, Tore Nilsson, att det är ytterst angeläget att vi värnar om ett monopol för televerket, inte minst med tanke på den glesbygd som både Tore Nilsson och jag ändå representerar.

Anf. 6 PER STENMARCK (m):

Fru talman! I en motion till årets riksmöte föreslog vi moderater ett antal åtgärder för att luckra upp televerkets nuvarande monopolställning. Det intressanta är att vi i dag är långt ifrån ensamma om att reagera som vi gör. Många reagerar i dag mot televerkets monopolställning, när det gäller modem, telefonapparater och mycket annat.

Det är naturligtvis bra att kommunikationsministern ryter till i massmedia när televerket gör fel, och det är bra att han ryter till även här i riksdagen. Givetvis är det också positivt att televerket i ett antal fall nu har lovat bot och bättring. Därmed har ett antal kortsiktiga problem lösts. Men det gäller att också lösa de långsiktiga problemen. Att televerket kommer att reagera på samma sätt inför liknande situationer i framtiden har vi ingen som helst garanti för.

Jag hävdar med bestämdhet – jag vet att jag i det avseendet står i motsatsställning till kommunikationsministern – att varje monopolställning, oavsett om den är offentlig eller om den är privat, innebär okänslighet inför konsumenternas krav. Vi har vecka efter vecka under den här hösten kunnat se exempel på det när det gäller televerket. Det är för att råda bot på detta för framtiden som jag ställt ett antal frågor om vilka mera långsiktiga åtgärder kommunikationsministern är beredd att vidta.

Anf. 7 TORE NILSSON (m):

Fru talman! Jag är inte säker på om jag i mitt förra inlägg tackade kommunikationsministern för svaret, och jag vill därför göra det nu. Jag tycker att svaret var tydligt och bra. Det var dessutom värdefullt.

Jag erinrar mig något som jag läste i skolan för länge sedan. Jag tror det var ett latinskt ordspråk som sade, att om den goda viljan är för handen, bör den prisas även om krafterna saknas. Vi får väl hoppas att det verkligen kommer att ske någonting nu, att krafterna skall rinna till.

Torsdagen den
15 november 1984

*Om taxesättningen
beträffande per-
sonbiljetter på
Gotlandsfärjorna*

Jag har i och för sig inte tagit upp frågan om monopolet, men jag vet att det finns länder i världen, t. ex. Canada, där många olika företag sköter teletrafiken, och det går bra. Jag anser nog att det skulle vara möjligt att åtminstone lätta på monopolet i Sverige. Jag har, som sagt, inte fört fram tanken att det är monopolställningen som är avgörande i det här sammanhanget, men jag vill understryka att det är dubbelt viktigt att man handlar korrekt om man har en monopolställning – det framhöll ju också kommunikationsministern, så i den frågan är vi ense.

Överläggningen var härmed avslutad.

4 § Svar på fråga 1984/85:101 om taxesättningen beträffande personbiljetter på Gotlandsfärjorna

Anf. 8 Kommunikationsminister CURT BOSTRÖM:

Fru talman! Barbro Nilsson i Visby har frågat mig om jag avser att rätta till missförhållandet att persontaxorna på Gotlandsfärjorna inte överensstämmer med riksdagens beslut.

Barbro Nilsson stöder sin fråga på en utredning som länsstyrelsen på Gotland nyligen gjort om resekostnader till och från Gotland. Enligt utredningen är färjebiljetten ca 25 % dyrare än en tågbiljett motsvarande sträcka.

I årets budgetproposition sägs att priset för en färjeresa är anpassat till priset för en andraklassbiljett på tåg för motsvarande färdsträcka. När riksdagen i våras behandlade motioner i samma ärende som Barbro Nilssons fråga gäller uttalade trafikutskottet följande:

”Vad först gäller trafiken mellan Nynäshamn och Visby tillämpas enligt vad utskottet erfarit vägprincipen i all den utsträckning som omständigheterna medger. Utskottet utgår vidare från att transportrådet fortlöpande ser över taxornas utformning och dess effekter på statsbidraget.”

Det är transportrådet som fastställer taxorna i Gotlandstrafiken. Jag är övertygad om att transportrådet i det sammanhanget försöker åstadkomma en taxa som så långt möjligt överensstämmer med vägprincipen och med riksdagens beslut. Jag vill avslutningsvis nämna att transportrådet just i dagarna kommer att diskutera med bl. a. länsstyrelsen på Gotland och Gotlands kommun om taxefrågorna i Gotlandstrafiken.

Anf. 9 BARBRO NILSSON i Visby (m):

Fru talman! Jag tackar Curt Boström för svaret på frågan.

Frågan till Curt Boström är ett eko från samtliga invånare på Gotland. Varför är det så dyrt att resa från stad till stad inom Sverige när vattnet är en barriär? Varför gäller inte då målsättningen om en solidarisk trafikförsörjning? I propositionen från kommunikationsdepartementet talar man om alla invånare, även dem som bor på Gotland.

Reser man med tåg mellan exempelvis Stockholm och Uppsala eller

mellan ett par orter i glesbygd är priset detsamma oavsett beläggning. Det är solidarisk trafikförsörjning.

Fru talman! Färjorna är Gotlands broar. De är våra järnvägar till övriga delar av landet. Staten har av regionalpolitiska skäl påtagit sig ett ansvar för våra förbindelser genom ett särskilt transportstöd. Det är av denna anledning som lagen om koncessionstrafik har tillkommit. Är det inte så, Curt Boström?

Kommunikationsministern säger i propositionen, och jag upprepar det, att priset för en färjeresor är anpassat till priset för en tågresa motsvarande färdsträcka. Det är ju logiskt, men transportrådet struntar blankt i vad Curt Boström säger. Det är därför jag ställt min fråga.

Avtalet mellan Gotlandsbolaget och staten innebär bl. a. att taxor och turlistor fastställs av staten genom transportrådet. Transportrådet är i sanning vår överförmyndare, en överförmyndare som vi inte tycker särskilt mycket om. Vi har gång på gång påpekat, och jag har i tidigare debatter här framhållit det orimliga i taxesättningen utan att få något gehör. Det är därför jag nu vänder mig direkt till ansvarig minister.

Länsstyrelsen på Gotland har nyligen gjort en utredning, och det visade sig att priserna på båtbiljetter ligger i genomsnitt 30 % över priserna på tågbiljetter. Kostnadsjämförelsen har gjorts på den längsta sträckan, eftersom enhetspris råder. Jämförelsen haltar därför ännu mer på de kortare linjerna.

Låt mig ta några exempel så att Curt Boström får klart för sig hur det förhåller sig. För en familj, 2 vuxna och 2 barn, kostar en enkel resa med tåg 108 kr., med båt 244 kr.

Trafikutskottets ordförande var på Gotland häromdagen, och han sade faktiskt: Det hade jag ingen aning om! Förmodligen har inte heller Curt Boström en aning om dessa prisskillnader.

Om familjen i exemplet tar med sig bilen kostar det 376 kr. För bil och hytt kostar det 568 kr. För en normalfamilj blir alltså den tillkommande kostnaden för resan över vattnet ca 1 000 kr. Kan detta vara i samstämmighet med den trafikpolitiska målsättningen, Curt Boström?

Prisskillnaden är också stor när det gäller lågprisalternativet för samma familjetyp. Då är den 63 %.

Transportrådet fastställer taxorna, och rådet skall besöka Gotland om några dagar. Man måste fråga sig: På vilka grunder sker prissättningen?

Hur skall man på ett korrekt sätt bedöma om taxorna är likformiga? Vilka principer skall gälla?

Anf. 10 Kommunikationsminister CURT BOSTRÖM:

Fru talman! Jag undrar om Barbro Nilsson i Visby verkligen har läst mitt svar. Om Barbro Nilsson hade gjort det, skulle hon ha haft det besked som hon nu efterlyser i en ny fråga.

Den utredning som länsstyrelsen på Gotland presenterat har jag tagit del av, och den finns f. n. hos transportrådet. Som jag sade i mitt svar kommer transportrådet tillsammans med länsstyrelsen på Gotland och Gotlands

*Om taxesättningen
beträffande per-
sonbiljetter på
Gotlandsfärjorna*

kommun att diskutera den här frågan.

Vad skall då gälla i detta sammanhang? frågar Barbro Nilsson. Jo, det beslut som riksdagen har fattat skall gälla i detta avseende.

Anf. 11 BARBRO NILSSON i Visby (m):

Fru talman! Praktiskt taget varenda människa, Curt Boström, som kommer till Gotland på sommaren frågar sig: Hur kan det komma sig att kostnaden för en resa över vattnet är så stor? Vi kan inte ge något besked. Vi säger bara att kommunikationsministern har sagt att det inte skall vara på det här sättet. Men transportrådet struntar, som jag sade, blankt i detta. Och kom ihåg att även andra kostnader tillkommer för gotlänningarna. Om man åker till Stockholm, kostar det faktiskt en femtiolapp extra. Om man sedan skall fortsätta med tåg, får man återigen så att säga utgå från en nolntaxa.

Att jag nämnt dessa siffror beror på att det är just familjerna som inte kommer till Gotland på sommaren och turistar. Det är ju familjerna som sprider sig runt om på ön som vi är beroende av för att kunna upprätthålla servicen under vinterhalvåret. Det här är verkligen oroande.

Gotlandsbolaget har inte ens möjlighet att självt försöka ordna med familjerabatt. Då måste man vördsamt vända sig till transportrådet och be om lov. Jag tycker att vi skulle kunna ge Gotlandsbolaget litet större frihet, så att bolaget självt kunde jobba med den här frågan. Man kan säkert tänka ordentligt också där.

Anf. 12 Kommunikationsminister CURT BOSTRÖM:

Fru talman! Det är möjligt att Barbro Nilsson i Visby inte var närvarande när riksdagen röstade om vilken prissättning som skall gälla för den här färjetrafiken. I varje fall föreställer jag mig att Barbro Nilsson åtminstone någon gång har varit närvarande när riksdagen har beslutat i denna fråga och att hon även varit med om att fatta beslut. Det är alltså riksdagens beslut som gäller, Barbro Nilsson, och det är transportrådet som, utifrån den utredning som länsstyrelsen på Gotland helt nyligen har presenterat, skall diskutera taxorna. Svårare än så är det faktiskt inte, Barbro Nilsson.

Anf. 13 BARBRO NILSSON i Visby (m):

Fru talman! Jo det är det. Inte ens trafikutskottets ordförande vet ju hur det egentligen står till. Det talade han faktiskt själv om häromdagen. Det tycker jag är bekymmersamt med tanke på att man sitter i utskottet och diskuterar sådana här frågor. Dessutom talade vi för vår vara här i kammaren för en tid sedan.

Överläggningen var härmed avslutad.

5 § Svar på fråga 1984/85:104 om televerkets riktnummerområdesindelning

Nr 28

Torsdagen den
15 november 1984

Anf. 14 Kommunikationsminister CURT BOSTRÖM:

Fru talman! Karl Erik Eriksson har frågat mig om jag avser vidta åtgärder syftande till att göra det möjligt för de kommuner som önskar att bilda ett riktnummerområde när AXE-systemet införs.

Det är riktigt att det blir enklare och billigare att ändra riktnummerområdena då telenätet moderniseras. Enligt televerkets planer kommer moderniseringen att vara fullt genomförd först en bit in på 2000-talet. Redan dessförinnan kan det bli möjligt att på ett rätt enkelt sätt förändra riktnummerområdena i de regioner där det s. k. AXE-systemet är genomfört och där förutsättningarna i övrigt är gynnsamma. Därvid får tekniska och ekonomiska aspekter vägas samman med administrativa och servicemässiga synpunkter. Jag är nu inte beredd att uttala mig om vilka beslut dessa avvägningar då kan leda till i fråga om indelningen i riktnummerområden. Televerket har dock ett intresse av att områden vars trafik huvudsakligen är inriktad mot en centralort tillhör samma riktnummerområde som centralorten. Sådana önskemål som Karl Erik Eriksson framför finns med i bilden då moderniseringen av nätet planeras.

*Om televerkets
riktnummerområdesindelning*

Om SJ:s prispolitik

Anf. 15 Tredje vice talman KARL ERIK ERIKSSON (fp):

Fru talman! Statsrådet känner lika väl som vi andra till att den här frågan har diskuterats väldigt många gånger här i riksdagen. Man har pekat på det oformliga i att kommuner har olika riktnummerområden. Vissa riktnummerområden sträcker sig t. o. m. över länsgränserna. Det har varit mycket besvärligt på det viset. Inte mindre än 244 av Sveriges 277 kommuner har olika riktnummerområden. Det är alltså bara 33 kommuner i Sverige som har samma riktnummerområde i hela kommunen.

Jag vill tacka för svaret – det är ett bra och löftesrikt svar. Statsrådet säger att televerket har ett intresse av att områden vars trafik huvudsakligen är inriktad mot en centralort skall ha samma riktnummer som centralorten. Det är bra, för det intresset sammanfaller med människornas intresse, och det betyder minst lika mycket för mig. Då finns det också hopp om att det kommer att bli en samordning.

Jag tolkar svaret så att man på televerket är beredd att rätta till de här oformligheterna i takt med att AXE-systemet byggs ut. Jag tackar för ett bra svar.

Överläggningen var härmed avslutad.

6 § Svar på fråga 1984/85:164 om SJ:s prispolitik

Anf. 16 Kommunikationsminister CURT BOSTRÖM:

Fru talman! Karl Erik Eriksson har, mot bakgrund av att det lägsta priset

för korta resor på SJ höjts till 12 kr., frågat mig om jag anser att den genomförda höjningen är förenlig med SJ:s uttalade strävan att övergå till en kundvänlig trafikpolitik.

Det är riktigt att man på SJ strävar efter att bli mer kundinriktad. För kortväga resor ligger dock ansvaret i första hand hos länshuvudmännen. Huvudmännen har också tillsammans med SJ medverkat till att det är just de lokala och regionala tågresorna som ökat mest hos SJ. Flertalet länshuvudmän har t. ex. träffat avtal med SJ om att deras månadskort skall gälla också på tåg.

För att få fler resenärer, ett jämnare kapacitetsutnyttjande och därmed ett bättre resultat har SJ en rad olika biljetter och rabatter. Självfallet måste SJ som andra affärsverk och företag ibland se över sina priser. Med hänvisning till bl. a. ökade trafik kostnader, kostnader vid biljettförsäljning och marknadens förutsättningar har regeringen, efter förslag från SJ, höjt det lägsta priset för en järnvägsresa i andra klass till 12 kr. Min bedömning är att höjningen från 7 till 12 kr. – även om den procentuellt sett är stor – inte kan betraktas som oskälig för en resa upp till 16 km.

SJ har vidare möjlighet att medge kommersiella rabatter på regeringens fastställda taxa. De månadskort SJ erbjuder ger också väsentligt billigare resor för dem som använder tåget ofta. Med hänsyn till att utformningen av rabatter faller inom SJ:s beslutsområde har jag inte anledning att närmare kommentera SJ:s rabattpolitik.

Anf. 17 Tredje vice talman KARL ERIK ERIKSSON (fp):

Fru talman! SJ har bytt ansikte på senare tid, man har blivit mer kundvänlig – det är vi överens om. Man har satt in snabba expresståg. Man har anordnat veckoslutståg och gett rabatter av olika slag. Och man säger att med anledning av jubileet skall alla som fyller år i sommar få gratisresor. Allt detta är bra.

Men då är det mycket förvånande att man vidtar en så överraskande kundovänlig åtgärd som att chockhöja priserna för dessa korta resor. Det drabbar pensionärerna, och det drabbar småbanorna. Och det drabbar de människor som bott vid småbanorna och varit solidariska med dem och – även om det funnits andra resmöjligheter – stött dessa banor. Det gäller t. ex. en bana som vi känner väl till båda två, herr statsråd, nämligen Fryksdalsbanan. Det finns också människor som bor i samhällen där det inte finns någon annan möjlighet att åka. Jag har haft påringningar från folk i t. ex. Öjervik, där man säger: Vi har pendlat till Sunne för 5 kr. i varje riktning och får nu betala 12 kr. i varje riktning. Statsrådet vet lika väl som jag, genom brev och reaktioner, att folk är besvikna.

Jag skulle vilja fråga: Vem är det egentligen som bestämmer prissättningen? Statsrådet pekar något på det i svaret. Men jag har fått besked om att det beträffande en sträcka, Knivsta–Uppsala, har varit så pass stora irritationer att man där har korrigerat priset. Det tycker jag är bra. Man har t. o. m. den 1 juni 1985 infört en endagsbiljett med ett pris som är betydligt lägre än de 24 kr. som det annars skulle kosta fram och tillbaka. Det beslutet har tagits av

Stockholms marknadsregion inom SJ. Innebär det att vi inom den västsvenska regionen kan ordna lägre pris också i Värmland?

Det påpekas att endagsbiljetten är ägnad främst att uppmuntra s. k. nöjesåkare – pensionärer m. fl. – som för en dag skall kunna utträta ärenden i Uppsala. Det är bra! Är statsrådet beredd att ge fullmakt så att priserna kan korrigeras även på andra banor?

Jag vill också säga, fru talman, att det är olyckligt att "höjdare" inom SJ litet nonchalant har gjort uttalanden som innebär att de inte behöver bry sig om korttidsresenärerna. Statsrådet har själv fått brev om det här, och jag kan citera från ett telefonsamtal. Bengt Bergenbrandt i Arboga ringde till en SJ-chef, som sade: "Vi bryr oss inte om kortpendlarna utan satsar på långåkarna." När Bergenbrandt fortsatte att driva sin ståndpunkt uppmanades han av SJ-chefen att välja andra kommunikationsmedel.

Får inte statsrådet en känsla av oro inför effekterna av denna prishöjning på korttidsresor?

Anf. 18 Kommunikationsminister CURT BOSTRÖM:

Fru talman! Jag är lika orolig som Karl Erik Eriksson när jag hör att tjänstemän i affärsverk uttalar sig på detta sätt, som Karl Erik Eriksson refererar. Oavsett var en tjänsteman befinner sig skall han uppträda mänskligt mot dem som är beroende av en funktion. Jag tror att vi alla kan vara överens om det.

Karl Erik Eriksson åberopar att regionchefen i Stockholm har beslutat om en förändring av ett biljettpris. Det är fullt möjligt för regioncheferna att vidta sådana åtgärder, och jag föreslår att Karl Erik Eriksson tar kontakt med regionchefen i Örebro. Han har alltså redan fullmakt att fatta beslut om prisändringar, så han behöver inte lyssna på denna debatt.

Jag vet inte om det är "kundovänligt" att begära betalning för en kostnad. SJ:s kostnad bara för biljetten och biljettadministrationen, just när det gäller kortväga resor, uppgår till ca 10 kr., enligt den redovisning jag har. Det kan naturligtvis diskuteras om det är möjligt att med rationella metoder minska denna kostnad. Jag tycker alltså inte att man är ovänlig mot kunden om man tar betalt för en kostnad.

Anf. 19 Tredje vice talman KARL ERIK ERIKSSON (fp):

Fru talman! Tiden gick visst så fort att jag inte hann tacka kommunikationsministern för svaret, så det gör jag nu. Jag hoppas att det framgick att jag inte är lika nöjd med detta svar som med det föregående.

Jag är tacksam för möjligheten att kontakta regionchefen i Örebro. Jag skall i ett annat sammanhang träffa honom nästa torsdag, och jag får väl ta med en hälsning till honom från denna debatt, om han inte har läst om den. Det är ett bra grepp som har tagits i Stockholm när det gäller pendlingen mellan Knivsta och Uppsala.

Statsrådet säger att det inte är kundovänligt att ta betalt för en kostnad. Nej, det är det inte, men det är ju inga proportioner när det görs en höjning med det tredubbla.

Det är inte bara kunderna som har reagerat, utan SJ-anställda har ställt upp på löpande band. Från t. ex. Kil skriver man till konsumentombudsmanen och påtalar det orimliga. En mycket framträdande tjänsteman och ledande man i bygden, Åke Carlvik i Sunne, har gjort mycket tuffa uttalanden – betydligt tuffare än jag gör – där det framgår att han hyser oro för dessa småbanor inför framtiden. Jag utgår ifrån att det är samma tonläge i den storm av reaktioner som statsrådet har fått.

Jag frågar än en gång: Känner inte också statsrådet oro för småbanornas framtid? Åke Carlvik säger att denna örfil kanske innebär att Fryksdalsbanan om tio år inte längre har något stöd, när det finns siffror som gör att det blir svårt att argumentera för att den skall vara kvar. Det är den oron som jag känner och som jag hoppas att statsrådet också är medveten om.

Anf. 20 Kommunikationsminister CURT BOSTRÖM:

Fru talman! Uppriktigt sagt känner jag inte oro, Karl Erik Eriksson. Jag hoppas nämligen att vi som sitter i denna kammare även i framtiden skall kunna skapa förutsättningar för att de här småbanorna får chans att fungera.

Det gäller också länshuvudmännen. Över huvud taget måste det, när banorna överförs till riksnätet, skapas förutsättningar för SJ och dess anställda att fungera. Järnvägen kommer även i framtiden, Karl Erik Eriksson, att betyda oerhört mycket när det gäller både personbefordran och befordran av industrins produkter, som det här landet är så beroende av.

Anf. 21 Tredje vice talman KARL ERIK ERIKSSON (fp):

Fru talman! Det är något oroande, tycker jag, att kommunikationsministern inte känner oro efter de åtgärder som SJ har vidtagit. Det är nämligen just småbanorna, där tågen stannar vid varje station och där korttidsresenärer i stort sett utgör underlaget för driften, som drabbas.

Vi kan i denna kammare, säger kommunikationsministern, skapa förutsättningar för att småbanorna skall ha en uppgift att fylla. Ja, men en viktig del av dessa förutsättningar är ju att *resenärerna* finns kvar, och det är resenärerna som vi är på väg att jaga bort!

Anf. 22 Kommunikationsminister CURT BOSTRÖM:

Fru talman! Just det, Karl Erik Eriksson. Jag skulle uppskatta om resenärerna verkligen klev på tåget på de platser där tåget stannar.

På de här provningsbanorna som vi diskuterar går endast 1 % av SJ:s persontrafik. Problemet är ju att få människorna att inse att de skall åka tåg. Man skall inte bara skriva på listor, utan man skall också se till att man lever upp till det man för fram i petitionerna och se till att man åker tåg. Det är viktigt, Karl Erik Eriksson.

Anf. 23 Tredje vice talman KARL ERIK ERIKSSON (fp):

Fru talman! Vi är helt överens om att det är viktigt att man stöttar de här banorna. Jag sade också i mitt första inlägg att det är vad man gjort när det gäller Fryksdalsbanan, för att ta den som exempel. Det vet Curt Boström lika

väl som jag efter besök i trakten och efter kontakt med kommunalmän och andra.

Men kommunikationsministern kan väl ändå inte mena att SJ:s åtgärder medverkar till att förbättra resandet? Genom beslutet att i många fall tredubbla biljettpriset för pensionärer och andra, som har varit solidariska mot småbanorna, ger man en örfil åt dem som utgör underlaget för dessa banor.

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Svar på frågorna 1984/85:144 och 166 om statligt reglerade tjänster för syo-funktionärer

Anf. 24 Civilminister BO HOLMBERG:

Fru talman! Larz Johansson och Stina Gustavsson har frågat utbildningsministern vilka åtgärder regeringen avser att vidta för att fullfölja riksdagens beslut om statligt reglerade tjänster för syo-funktionärer i grundskola, gymnasieskola och kommunal vuxenutbildning. Frågorna har överlämnats till mig. Jag besvarar dem i ett sammanhang.

Statligt reglerade syo-funktionärstjänster skulle, enligt ett riksdagsbeslut den 14 mars 1984 (UbU 1983/84:13, rskr 174), inrättas fr. o. m. den 1 juli 1984.

Regeringen utfärdade den 26 april 1984 en förordning (1984:209) om ändring i skolförordningen (1971:235), enligt vilken statligt reglerade syo-funktionärstjänster skulle inrättas fr. o. m. den 1 juli 1984. Enligt övergångsbestämmelserna till förordningen får emellertid skolans studie- och yrkesorientering utgöra underlag för kommunala tjänster för syo-konsulenter under den tid som behövs för att inrätta och tillsätta statligt reglerade tjänster som syo-funktionär – detta för de fall kommunerna inte hinner med att inrätta de statligt reglerade tjänsterna.

För vuxenutbildning gäller motsvarande bestämmelser.

Förhandlingar pågår mellan de avtalsslutande parterna om de löne- och anställningsvillkor som skall gälla för de statligt reglerade tjänsterna som syo-funktionär. Enligt vad som meddelats mig är förhandlingarna ännu inte slutförda. Resultatet av förhandlingarna bör på sedvanligt sätt avvaktas innan tjänsterna inrättas.

Syo-verksamheten som sådan blir inte lidande av det dröjsmål som uppstått utan kan fortgå som vanligt, eftersom de kommunala syo-konsulent-tjänsterna fortfarande finns kvar intill dess andra tjänster inrättas.

Anf. 25 LARZ JOHANSSON (c):

Fru talman! Jag ber att få tacka för svaret på min fråga. Tjänstekonstruktionen för syo-funktionärer har blivit en segsliten fråga. Den första propositionen om studie- och yrkesorientering kom redan 1971. Efter en mycket lång försöksverksamhet kom en utvärderingsrapport från skolöverstyrelsen 1979.

Om statligt reglerade tjänster för syo-funktionärer

Efter en bred remissbehandling kom så 1981 den första propositionen om en tjänstekonstruktion med statligt reglerade tjänster.

Redan då slogs fast – och därom har alla varit ense – att man, för att betona syo-verksamhetens roll i skolans arbetslivsförberedelse, skulle ha statligt reglerade tjänster, i vilka både syo och undervisning kunde ingå. Det var ett viktigt utbildningspolitiskt ställningstagande.

Efter regeringsskiftet 1982 lade regeringen av ren kläffingrighet fram en ny proposition, som upphävde den tidigare innan den hade hunnit träda i kraft, men fortfarande var vi överens om att vi skulle ha statligt reglerade tjänster. 1983 var det dags för en ny proposition, även denna gång med statligt reglerade tjänster för syo-funktionärerna. Det beslutet gäller fortfarande, och avsikten var att den nya organisationen skulle gälla fr. o. m. den 1 juli 1984. Nu är vi i mitten av november, och fortfarande är inte riksdagsbeslutet effektuerat.

Det har nu snart förflutit 15 år sedan den första försöksverksamheten bedrevs – och det är inte konstigt att syo-funktionärerna börjar bli otåliga, milt uttryckt.

Eftersom jag anser att detta är ett mycket viktigt utbildningspolitiskt spörsmål har jag ställt min fråga till utbildningsministern – men i regeringskansliet tycker man tydligen att det endast är en avtalsteknisk fråga och låter civilministern besvara den.

Civilministern säger i sitt svar bl. a.:

”Syo-verksamheten som sådan blir inte lidande av det dröjsmål som uppstått utan kan fortgå som vanligt, eftersom de kommunala syo-konsulent-tjänsterna fortfarande finns kvar.”

Det svaret må möjligen förlätas civilministern därför att det endast bekräftar att han inte har en aning om vad han talar om. Jag förutsätter att utbildningsministern inte skulle ha kunnat fälla ett så vårdslöst omdöme.

Jag har frågat vad regeringen har för avsikt att göra för att fullfölja riksdagens beslut. Svaret är uppenbarligen: Ingenting. Jag måste, fru talman, säga att jag är måttligt imponerad av regeringens handlingskraft.

Anf. 26 STINA GUSTAVSSON (c):

Fru talman! Även jag vill tacka civilministern för svaret. Anledningen till att jag ställde frågan var den stora otålighet och oro som börjar göra sig gällande ute i kommunerna – en otålighet och oro som jag anser berättigad. *Inte nog med att försöksperioden för syo-funktionärer blev ovanligt lång*, som Larz Johansson nyss har påtalat. Det var inte bara så att beslutet om statligt reglerade tjänster föregicks av inte mindre än tre propositioner – nu skall också löneförhandlingarna ta lång tid. Därav följer att kommunerna inte har besatt tjänsterna enligt riksdagsbeslutet. Den nya syo-konsulentorganisationen skulle börja fungera den 1 juli – enligt riksdagsbeslut den 14 mars.

Jag ser det som angeläget att syo-organisationen snarast får börja fungera enligt de nya kriterierna, inte minst därför att syo-funktionen är en viktig del i elevernas studie- och yrkesvägledning.

Nu säger civilministern att syo-verksamheten inte blir lidande på grund av dröjsmålet. Jo, herr civilminister, jag tycker det, eftersom syo-funktionärerna så länge har levt i ovisshet om på vilket sätt deras arbete skall värderas. Jag beklagar att civilministern inte delar detta synsätt.

Anf. 27 Civilminister BO HOLMBERG:

Fru talman! Larz Johansson är måttligt imponerad av svaret och regeringens agerande. Jag får väl kvittera och säga att jag är måttligt imponerad av Larz Johanssons argumentation.

Larz Johansson säger att det hela har tagit 15 år. Men riksdagen fattade faktiskt beslutet den 14 mars 1984, och det är utifrån det vi agerar. Det är ingalunda 15 år – riksdagsbeslutet har fattats i år.

Sedan vill jag informera Larz Johansson om att man skall förhandla om de nya lönerna. Om buden ligger för långt ifrån varandra kan det av förklarliga skäl inte träffas någon överenskommelse. Det är alltså det vanliga förhandlingsspelet mellan parterna på arbetsmarknaden som nu pågår, i det här fallet mellan arbetsgivarverket, SACO-SR och TCO-S. Det är klart att jag som ytterst ansvarig för lönefrågorna inte kan gå med på att man träffar orimliga uppgörelser.

Den bedömning som f. n. görs är att parterna har kommit närmare varandra. Det första budet lades i maj, och det som nu har lagts verkar vara av sådan karaktär att det finns möjligheter att göra upp inom rimlig tid.

Jag vidhåller att det är fråga om en ny arbetsgivare för syo-konsulenterna och en reglering av lönerna. Det borde givetvis inte påverka deras arbete gentemot eleverna.

Anf. 28 LARZ JOHANSSON (c):

Fru talman! Om vi nu skall fortsätta utbyta artigheter kan jag konstatera att det sista bekräftar vad jag sade i mitt förra anförande om civilministerns kunskaper om syo-funktionärernas roll, framför allt i den nya organisationen. Den är sannerligen förändrad! I den nya organisationen skall också ingå undervisning.

Som ytterst ansvarig för löneförhandlingarna – det säger civilministern själv att han är – är civilministern medveten om att detta spel, som han behagade kalla det, innebär att det reella bud som syo-funktionärerna fått när det gäller den nya organisationen med statligt reglerade tjänster och nya arbetsuppgifter de facto innebär lägre lön än de f. n. har i kommunalt reglerade tjänster. Som ytterst ansvarig borde civilministern se till att förhandlingarna fördes på ett så konstruktivt sätt att det var möjligt att föra frågan i hamn.

Civilministern säger i svaret att en övergångsförordning skapats för de fall kommunerna inte hinner med att inrätta de statligt reglerade tjänsterna. Tacka för att kommunerna inte hinner med när man inte har klarat av löneförhandlingarna! Hur skall kommunerna kunna inrätta tjänster när de inte vet vad de skall betala?

Torsdagen den
15 november 1984

*Om behandlingar
av arbetssökande
som tidigare delta-
git i strejk*

Anf. 29 Civilminister BO HOLMBERG:

Fru talman! Låt mig till Larz Johansson säga att huvudsyftet med reformen var att förändra tjänsteorganisationen, icke att förändra innehållet i syo- verksamheten. Inte på en enda punkt har det handlat om att ändra själva innehållet i verksamheten, utan detta var en tjänsteorganisatorisk fråga. Om den skall det nu föras förhandlingar.

Jag tycker att Larz Johansson är dåligt informerad om förhandlingsläget, och jag tänker inte stå här i riksdagen och bedriva några förhandlingar. Jag kan bara redovisa saken: Buden låg för långt ifrån varandra för att det skulle vara möjligt att träffa en uppgörelse, och jag har nu – eftersom buden nu ligger närmare varandra – goda förhoppningar om att en uppgörelse snart skall kunna komma till stånd.

Anf. 30 LARZ JOHANSSON (c):

Fru talman! Jag vidhåller mitt påstående: Om man i den nya tjänstekonstruktionen med statligt reglerade tjänster hävdar – vilket vi gjort i tre propositioner från två olika regeringar – att det i den nya syo-funktionen skall ingå inte bara att ge studie- och yrkesvägledning utan också att ha en undervisande roll, är faktiskt innehållet i organisationen och i tjänsterna förändrat.

Överläggningen var härmed avslutad.

8 § Svar på fråga 1984/85:170 om behandlingen av arbetssökande som tidigare deltagit i strejk

Anf. 31 Justitieminister STEN WICKBOM:

Fru talman! Paul Lestander har mot bakgrund av uppgifter i en tidningsartikel om ett visst tillsättningsärende frågat mig om regeringen stöder yrkesförbud mot klassmedvetna arbetare som är beredda att ta kamp för att förbättra sin och sina arbetskamraters situation. I artikeln skildras enligt frågeställaren hur en skogsarbetare av säkerhetspolisen utestängts från att få ett nytt arbete därför att han deltog i skogsarbetarstrejken 1975 och där dessutom deltog i strejkkommitténs arbete.

Med sin fråga torde Paul Lestander vilja ta upp ordningen med s. k. personalkontroll.

Jag vill först erinra om att regeringsformens bestämmelser om tillsättning av statliga tjänster lämnar utrymme för en prövning av en sökandes lämplighet för en viss tjänst från säkerhetssynpunkt.

Förfarandet vid denna prövning regleras i personalkontrollkungörelsen (1969:446). Ordningen innebär att en myndighet under vissa förutsättningar kan hämta in uppgifter från rikspolisstyrelsen om sökandena till en tjänst, som av hänsyn till rikets säkerhet är placerad i s. k. skyddsklass. De uppgifter som rikspolisstyrelsen – efter beslut i den parlamentariskt sammansatta styrelsen – kan lämna ut är uppgifter om rent faktiska förhållanden.

Rikspolisstyrelsen gör alltså inte någon värdering av uppgifterna och lämnar inte heller någon rekommendation till anställningsmyndigheten hur den bör förfara. Det är anställningsmyndigheten som självständigt värderar betydelsen av uppgifterna och beslutar i tillsättningsärendet.

Anf. 32 PAUL LESTANDER (vpk):

Fru talman! Jag vill först tacka justitieministern för svaret. Det är inte ett politiskt svar. Det tar inte upp frågan utifrån det politiska ansvar som socialdemokratien såsom regerande parti har för olika frågeställningar av ideologisk, politisk och administrativ art.

41 statliga verk och myndigheter tillämpar personalkontrollkungörelsen. Det var antalet 1978. Även företag som arbetar åt dessa verk och myndigheter tillämpar personalkontrollkungörelsen i vissa fall.

När man tar ställning till yrkesförbudet måste man fråga sig: Är inte ändå socialdemokratiens ojämförligt tyngsta ansvar att tillgodose de anspråk som det arbetande folket, ryggraden i den rörelse som har fört fram socialdemokraterna till regeringsmakten, har rätt att ställa? Vilken demokratisering främjas av yrkesförbud?

"Anteckning om medborgare i allmänt register får ej utan hans samtycke grundas enbart på hans politiska åskådning", står det i RF 2:3. Det är en så lätt genomskadad juridisk spetsfundighet att den inte ens är en spetsfundighet. Ingen får registreras enbart för sin åskådning. Men om åskådningen förbinds med politisk facklig verksamhet och aktivitet, får man tydligen registrera vederbörande. Avser justitieministern att vidta åtgärder för att få en ändring av personalkontrollkungörelsen och de bakomliggande tankegångar som innebär yrkesförbud?

Yrkesförbud för politiska åsikter och fackliga politiska handlingar innebär i princip att vad man kallar lojal maktanvändning inom den högre ämbetsmannakåren underlättas. Jag kan hänvisa till avdelning 2, kap. 7, i Dennis Töllborgs bok "Svartlistning - yrkesförbud i Sverige". Avser justitieministern att ta itu med de bakomliggande tankar, vilka underlättar den s. k. lojala maktanvändning som innebär att man utestänger människor med andra värderingar, synsätt och lojaliteter från vissa jobb? Vilka fackliga politiska aktiviteter det är som leder till yrkesförbud har aldrig redovisats. Hur kan målet "Arbete åt alla" bli verklighet i ett land med politiskt yrkesförbud?

Anf. 33 Justitieminister STEN WICKBOM:

Fru talman! Jag vill säga att det ankommer naturligtvis inte på mig att kommentera det enskilda fallet, allra minst att göra det här i kammaren.

Paul Lestander säger att ingen registreras enbart på grund av sin politiska åskådning. Naturligtvis registreras heller ingen enbart på den grunden att han deltar eller är aktiv i en strejk.

Sedan efterlyser Paul Lestander ett mera politiskt svar på sin fråga. Låt mig då bara erinra om att vi har i Sverige en personalkontroll som är motiverad av hänsyn till rikets säkerhet. Personalkontrollen bygger på ett personregister, och innehållet i det registret är av naturliga skäl hemligt. Om jag svarade på

Torsdagen den
15 november 1984

*Om behandlingen
av arbetssökande
som tidigare delta-
git i strejk*

den typ av frågor som Paul Lestander ställer här och som han vill ha, som han säger, politiska svar på, skulle det innebära att jag röjde innehållet i registret, i vart fall om jag svarade inte bara på Paul Lestanders frågor utan även andra frågor som jag kunde få av den innebörden.

Den här ordningen har vi, och den kommer vi att behålla. Jag planerar f. n. ingen ändring av den regleringen. Men jag vill erinra om att vi alldeles nyligen har gjort den ändringen i personalkontrollkungörelsen att det blir möjligt att rensa bort ett stort antal av de tjänster som nu skyddsklassas och därmed kontrolleras.

Anf. 34 PAUL LESTANDER (vpk):

Fru talman! Jag har inte begärt något svar som skulle ha inneburit att justitieministern måste röja någon del av registret. Justitieministern talar om andra frågor som kunde komma, och det är väl möjligt att fantisera ihop att ett sådant krav skulle resas, men jag har inte ställt det.

Min fråga gäller mer det bakomliggande synsättet, att klassmedvetna arbetare som tagit kamp för sin situation och för andra människors situation, för sin hälsa och sin miljö, har registrerats och att uppgifterna används i tillsättningsärenden för att göra dem utan arbete. Jag frågar efter det bakomliggande ideologiska synsättet hos en företrädare för en regering som bygger på arbetande människors röster. Det är en rent politisk prövosten för justitieministern.

Jag förstår att jag inte kommer att få något svar, för det är väldigt bekvämt att hänvisa till "rikets säkerhet". Men vilka är det som alltid har försvarat rikets säkerhet? Jo, det är det arbetande folket. Det är inte de generaler som under förra världskriget krävde att vi skulle föra över divisioner till Finland, det är inte folk som i och för sig säkerligen har genomgått personalkontroll men ändå placerats på poster där de kunnat göra attentat mot kommunistiska tidningar.

Det är den typen av olikheter i synsätt som jag tycker borde komma fram. Justitieministern borde göra helt klart för det svenska folket att arbetande människor är de bästa fosterlandsförsvararna och borde räknas som de verkliga garanterna för Sveriges säkerhet.

Anf. 35 Justitieminister STEN WICKBOM:

Fru talman! I det sista kan jag gärna instämma. Men jag har gett Paul Lestander det svaret att ingen registreras enbart på den grunden att man deltar i eller är aktiv i en strejk. Redan därmed har jag gått ganska långt när det gäller att lämna svar i den mycket känsliga frågan om vad som skall och bör registreras.

Anf. 36 PAUL LESTANDER (vpk):

Fru talman! Jag menar självfallet att ordet "enbart" också finns med den här gången. "Enbart" deltagande i en strejk kan alltså inte vara skäl att registrera. Men strejk i förbindelse med övriga aktiviteter kan tydligen vara ett rekvisit för registrering.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 37 Justitieminister STEN WICKBOM:

Fru talman! Jörn Svensson har frågat mig om – och i så fall när – regeringen kommer att förelägga riksdagen förslag till lag om friköp för t. ex. s. k. historiska arrenden.

Frågan om friköpsrätt för bl. a. innehavare av s. k. historiska jordbruksarrenden utreds f. n. av friköpsutredningen (Ju 1984:01). Utredningen skall enligt sina direktiv ha avslutat sitt arbete före utgången av år 1985. Regeringen kommer att ta ställning till frågan sedan kommittén har slutfört sitt arbete.

Anf. 38 JÖRN SVENSSON (vpk):

Fru talman! Jag får tacka för det något knapphändigade svaret. Lika välgörande som juristers fåordighet och klara tänkande kan vara i domstols-sammanhang, lika irriterande kan detta bli när det tjänar som förövändning för att inte ge politiska besked i en politisk fråga.

Justitieminister Wickbom, som visserligen är en i raden – en rätt lång rad vid det här laget – av växlande justitieministrar, vet dock den politiska bakgrunden till denna fråga. Han vet att den lilla möjlighet som fortfarande fanns fram till 1977 för godsarrendatorer att under vissa betingelser påyrka friköp, den togs ifrån dem. Han vet att arrendelagskommittén vägrade gå Sveriges arrendatorer till mötes i friköpsfrågan. Han vet också att detta föranledde reaktioner från företrädare för tre partier, som tillsammans har majoritet här i riksdagen – hans eget parti, centerpartiet och vänsterpartiet kommunisterna – i form av motioner där det krävdes att friköpsfrågan återigen skulle tas upp med den inriktningen att någonting positivt antligen skulle ske för innehavare av s. k. historiska arrenden.

Jag tycker att jag hade rätt att vänta mig att regeringen här, när jag nu ännu en gång, till ännu en justitieminister, ställer samma fråga, kunde visa på någon sorts viljeyttring, någon sorts attityd att man avser att lösa denna fråga på ett positivt sätt. Jag begär inte att få veta exakt hur lagregleringen skall vara, men att man åtminstone kunde säga att man avser att på något sätt öppna möjlighet för innehavare av dessa historiska arrenden.

Jag tycker det är ett rimligt politiskt krav även på detta stadium av ärendets behandling att kunna få ett sådant besked. Det är ändock så, Sten Wickbom, att Sveriges godsarrendatorer har väntat i hundra år. Förut har de haft sin ensittarlag som en del av dem under vissa betingelser kunnat utnyttja, men den försvann för snart tio år sedan.

De måste någon gång få veta om den regering, som förmodligen de flesta av dem ändå var med om att rösta fram 1982, står på godsägarnas eller på godsarrendatorernas sida.

Torsdagen den
15 november 1984

*Om ett aluminium-
smältverk i Piteå*

Anf. 39 Justitieminister STEN WICKBOM:

Fru talman! Jag känner väl Jörn Svenssons starka engagemang i denna fråga, och jag respekterar det engagemanget. Jag tycker dock det är väl mycket begärt av Jörn Svensson att jag skulle här tala om hur vi skall lösa frågan, innan vi fått ett betänkande från den kommitté som fått uppdraget att lägga fram ett förslag.

Redan tillsättandet av kommittén tycker jag borde hälsas med tillfredsställelse av Jörn Svensson. Sedan bör han respektera att vi väntar på kommitténs förslag, innan jag uttalar mig om vad vi skall göra.

Anf. 40 JÖRN SVENSSON (vpk):

Fru talman! Jag tycker inte att man begär för mycket, om man ber om besked beträffande den politiska attityden. Man måste naturligtvis i viss mån ta hänsyn till arbetet i en politiskt tillsatt utredning medan det pågår och skall inte på ett oregelmässigt sätt lägga sig i detta arbete. Men utredningen är ju inte på något sätt överordnad regeringen. Utredningen har tillsatts av regeringen, och regeringen måste rimligtvis ha någon avsikt, redovisad eller oredovisad, med dess tillsättande.

Jag har i det längsta försökt tolka tillsättandet av utredningen som något positivt, men jag noterar också att initiativet till tillsättandet av denna extra utredning ursprungligen kom från de ledamöter från tre politiska partier som har drivit frågan här i riksdagen. Om de inte hade gjort detta, skulle regeringen inte ha tillsatt utredningen. Man kan därför känna sig något oklar över vilken avsikt regeringen har med utredningen.

Efter rätt många år i den här verksamheten känner jag till att utredningar kan användas både på det ena och på det andra sättet. De kan användas för medvetna förhållningar av en fråga, för att få bort en fråga från den allmänna diskussionen eller för att döda frågan. Men de kan naturligtvis också användas för att bringa en fråga till någon form av positiv lösning.

Jag har inte här begärt att få reda på exakt hur detta skall ske, utan jag har endast begärt att få veta om det är regeringens önskan och vilja att någon möjlighet till friköp för innehavare av historiska arrenden skall komma till stånd i framtiden. Jag tycker att detta ingalunda är någon orimlig begäran. Frågeinstitutet är ändock avsett att ge möjligheter till en politisk redovisning, inte till redogörelser för den formella gången i ärenden – något som frågeställaren som regel ändå känner till.

Överläggningen var härmed avslutad.

10 § Svar på fråga 1984/85:115 om ett aluminiumsmältverk i Piteå

Anf. 41 Industriminister THAGE PETERSON:

Fru talman! Paul Lestander har frågat mig vilka åtgärder jag tänker vidta så att byggandet av ett aluminiumsmältverk i Piteå kan startas.

En projektstudie rörande ett aluminiumsmältverk i Piteå har nyligen

presenterats. Enligt studien skulle ett smältverk med en kapacitet på 82 500 årston aluminium kosta ca 2 400 milj. kr. i löpande priser, inkl. räntor under byggtiden.

I samband med att studien överlämnades till industridepartementet har statens vattenfallsverk begärt att få i uppdrag att närmare undersöka förutsättningarna för att etablera en ägarkrets och därefter återkomma till regeringen med förslag till ställningstagande. Verkets begäran övervägs f. n. inom regeringen.

Jag hoppas att svensk industri skall ta vara på de utvecklingsmöjligheter som finns inom aluminiumindustrin. Etablering av ett aluminiumsmältverk i Norrbotten har redan tidigare diskuterats. Som jag framhöll i propositionen om utvecklingen i Norrbotten (1982/83:120) är det min förhoppning att privata intressenter skall medverka till att en etablering i Piteå kommer till stånd.

Anf. 42 PAUL LESTANDER (vpk):

Fru talman! Jag vill tacka industriministern för svaret på min fråga. Det ger utöver upplysningen att frågan övervägs inom regeringen inget besked om vad industriministern egentligen vill göra. Vattenfall har ju bett om tillstånd att få etablera en ägarkrets, och det skulle vara en konstruktiv början på ett sådant här projekt. Att Thage G. Peterson & Co. fortfarande bara funderar över om det här projektet kan godkännas ger ju ingen antydning om var industriministern står. Han säger bara att han önskar att privata intressenter skall medverka till projektet. I så måtto är svaret djupt otillfredsställande.

Svaret ger alltså inget som helst besked om regeringens vilje- och handlingsinriktning i frågan om statens engagemang för att Vattenfall skall få etablera en ägarkrets, och det är djupt otillfredsställande. Vill Thage Peterson komplettera sitt besked, eller tänker industriministern låta frågetecknen sväva över kammaren och över Norrbotten i vad gäller denna fråga?

Anf. 43 Industriminister THAGE PETERSON:

Fru talman! Jag hoppas att svensk industri skall ta vara på de utvecklingsmöjligheter som finns inom aluminiumindustrin. Det är min uppfattning att det skulle vara till fördel för svensk industri och Sverige att få till stånd nya satsningar också inom landets tunga bas- och processindustrier. Våra traditionella branscher kommer även i framtiden att spela en betydelsefull roll för vårt land, men det är viktigt att vi också där satsar på utveckling och örnyselse.

Regeringen har en positiv grundinställning till förslaget om ett smältverk i Piteå. Det har jag poängterat flera gånger tidigare. Men det måste vara ett projekt som industrin bedömer som realistiskt och lönsamt och således finner det intressant att satsa på. Jag menar att det verkliga testet för projektets bärkraft är att det finns intressenter som är villiga att satsa erforderligt riskkapital. Jag vill tillägga att varken Norrbotten eller Sverige är betjänt av något industriprojekt som inte har en långsiktig ekonomisk bärkraft.

Jag kommer inte att på regeringens vägnar vare sig ställa ut löften eller

Torsdagen den
15 november 1984

*Om väntetiden för
registreringsärenden
vid patent- och
registreringsverkets
bolagsbyrå*

göra åtaganden som innebär att staten efter ett tag sitter med dåliga industriprojekt i knäet. Däremot kommer självfallet varje projekt i Norrbotten att prövas inom ramen för de regionalpolitiska stödmöjligheterna.

Sedan vill jag påpeka, som jag också gjort i Norrbottenspropositionen, att det är på tiden att privat svensk industri upptäcker att Norrbotten finns och att det är på tiden att privat svensk industri, vars representanter far runt i Norrbotten och ger löften om olika projekt, anstränger sig för att realisera projekten. Det kan inte vara rimligt att staten skall träda till och rädda hem ett projekt bara därför att man i en viss stund inte ansett projektet vara lönsamt. Jag hoppas, herr Lestander, att det här projektet kommer till stånd sedan det visat sig vara lönsamt och ekonomiskt långsiktigt bärkraftigt.

Anf. 44 PAUL LESTANDER (vpk):

Fru talman! Vi delar tydligen förhoppningarna. Men industriministern och jag skiljer oss åt i fråga om förverkligandet. Här har ett stort statligt verk med egna vinstmedel velat gå in. Man har velat vidta en konkret åtgärd genom att etablera en ägarkrets. Det skulle alltså ha varit en åtgärd som möjligen kunde ha fört projektet framåt. Jag hoppas att övervägandet också skall innebära att detta skall kunna tillåtas.

Överläggningen var härmed avslutad.

11 § Svar på fråga 1984/85:128 om väntetiden för registreringsärenden vid patent- och registreringsverkets bolagsbyrå

Anf. 45 Industriminister THAGE PETERSON:

Fru talman! Håkan Stjernlöf har frågat mig om jag vill medverka till att väntetiderna för registreringsärenden vid bolagsbyrån hos patent- och registreringsverket i Sundsvall förkortas.

Jag är medveten om de långa väntetiderna vid patentverket. Därför har jag initierat en rad åtgärder vid patentverket som bl. a. syftar till högre effektivitet och därmed också kortare väntetider vid bolagsbyrån.

För att så snabbt som möjligt åtgärda de äldsta registreringsärendena arbetar bolagsbyrån f. n. med bl. a. planerad övertid.

Enligt den plan som bolagsbyrån gjort upp, och som hittills kunnat hållas, kommer bolagsbyrån med dessa temporära åtgärder att ha arbetat av hela balansen av mer komplicerade registreringsärenden vid årsskiftet 1984–1985. Enligt planen kommer väntetiderna för dessa ärenden att vara högst fyra fem veckor vid årsskiftet.

För att väntetiderna vid bolagsbyrån skall kunna sänkas ytterligare och sedan kunna hållas rimliga även i fortsättningen krävs emellertid andra åtgärder än temporära övertidsinsatser.

Bl. a. mot denna bakgrund gav regeringen den 4 oktober 1984 patentverket i uppdrag att göra en översyn av verkets organisation och ledning samt av behovet av teknikstöd. Målet är ett effektivt svenskt patentverk och därmed

en effektiv bolagsbyrå. Översynen skall redovisas senast den 1 juli 1985. Statskontoret och riksrevisionsverket har engagerats i översynen.

Nr 28

Torsdagen den
15 november 1984

Anf. 46 HÅKAN STJERNLÖF (m):

Fru talman! Jag ber att få tacka statsrådet för ett alldeles utmärkt svar. Det är just ett sådant svar jag hade hoppats på och väntat mig. Statsrådet är medveten om den långa väntetiden och ämnar vidta åtgärder för att förbättra förhållandena vid bolagsbyrån vad avser handläggningstiderna för registreringsärenden.

*Om regeringens
syn på reklam i TV*

När jag för tre veckor sedan ställde min fråga byggde den på information från företag och handläggare som erhållit besked om 20 veckors väntetider. Dessa mina sagesmän kunde också ange påfallande långa väntetider för att få okomplicerade ändringar registrerade. Sålunda kunde en ändring i bolagsordningen ta upp till 20 veckor, registrering av en ny revisor lika lång tid och registrering av en styrelsesuppleant 11–12 veckor. De långa väntetiderna – som statsrådet nu vidtar åtgärder för att korta ned – har vållat företag stora bekymmer. Affärsidéer har riskerat att gå i stöpet. Att få vänta i månader på handlingar som skall ligga till grund för momsregistrering, postgiro, bankgiro och mycket annat är ytterst besvärande, det säger sig självt.

Jag visste inte hur stor denna fråga egentligen var när jag ställde den. När min fråga till industriministern om väntetiderna vid bolagsbyrån blev bekant fick jag en hel del påringningar som bekräftade vikten av att förhållandena påtalades.

Jag utgår således ifrån att handläggningstiderna kortas ned avsevärt, och med det besked statsrådet i dag har lämnat finner jag mig mycket nöjd.

Överläggningen var härmed avslutad.

12 § Svar på fråga 1984/85:152 om regeringens syn på reklam i TV

Anf. 47 Industriminister THAGE PETERSON:

Fru talman! Ing-Marie Hansson har frågat mig hur jag ser på sammanvägningen av kulturpolitiska bedömningar av en reklamfri TV och förutsättningarna för svensk industri i en framtida marknadsföringssituation.

Bakgrunden till frågan är att Sveriges Industriförbund framhållit de negativa konsekvenserna från konkurrenssynpunkt för svensk industri av förbud mot reklam i svensk TV samtidigt som reklam kan förekomma i satellitsändningar som kan tas emot i Sverige. Till stöd för sin uppfattning har Industriförbundet till industridepartementet överlämnat en rapport som redovisar utbyggnaden av satellitsändningar som kan tas emot i Sverige. sannolik reklamriktning i dessa, påverkan på svensk industri av sådan reklam och möjligheterna för svensk industri att själv utnyttja dessa reklammöjligheter.

Industriförbundets material utvärderas f. n. i industridepartementet. Innan denna utvärdering är klar är jag inte beredd att uttala mig i frågan.

Regeringens bedömningar i denna fråga kan självfallet inte göras bara från industripolitiska utgångspunkter. Hänsyn måste också tas till mediapolitiska ambitioner.

Anf. 48 ING-MARIE HANSSON (s):

Fru talman! Jag tackar industriministern för svaret. Det var kort och koncist.

Det är klart att det här är en fråga som vi vet väldigt litet om och som vi står inför i framtiden. Jag tror att det är oerhört viktigt att markera det som industriministern konstaterar avslutningsvis, nämligen att det inte bara är mediapolitiska ambitioner utan också i hög grad kulturpolitiska konsekvenser som följer med detta. Det har belysts i en omfattande offentlig debatt.

Det är vidare viktigt att framhålla att vi har valfrihet och kan välja väg så länge vi inte har beslutat oss för reklam. Under alla förhållanden tycks det nu vara en allmänt utbredd uppfattning att reklamintäkterna inte löser finansieringsfrågorna, och framför allt att vi har en bred uppslutning kring vaktsländet om Sveriges radio och Sveriges television i allmänhetens tjänst. Sådana resurser måste vi bevara.

Det finns f. n. ett stort industriellt intresse av att driva på den tekniska utbyggnaden, och man kablar in på många håll i Sverige.

Om man studerar andra länders utveckling kan man generellt säga att erfarenheterna visar att länderna oftast har en överkapacitet på tekniksidan och en ganska stor brist på programvara. Inför de ställningstaganden som vi kommer att göra är det därför viktigt att vi ser till att omfattningen av de TV-program som vi skall kunna sända och resurserna på den tekniska sidan motsvarar ett reellt behov hos befolkningen, så att inte teknikglädjen och en hausse när det gäller att driva fram nya teknikresurser för oss in i en situation med orimliga kostnadskonsekvenser för att vi skall åstadkomma ett programtjud som egentligen inte svarar mot reella behov.

Det har varnats för de följer reklam i TV kan få för pressens situation. Jag vill påpeka att det inte bara gäller pressen. Den nya tekniken och de många satellitprogrammen innebär kanske också konsekvenser för svensk filmindustri och filmproduktion samt för biograferna, vilka ofta är en viktig samlingslokalsresurs och kulturrens i glesbygden och som vi har all anledning att värna om.

Anf. 49 Industriminister THAGE PETERSON:

Fru talman! Jag uppfattar vad Ing-Marie Hansson sade så, att vi är överens om att en sammanvägning av kulturpolitiska och industripolitiska bedömningar bör ske vid ett ställningstagande till reklam i TV.

Anf. 50 ING-MARIE HANSSON (s):

Fru talman! Det är naturligt att det måste bli på det sättet. Det är viktigt att utrymme ges för alla aspekterna på kulturområdet, så att inte opinionsbildningen i denna fråga ensidigt drivs fram av industripolitiska och näringspolitiska skäl. Det är en stor risk att så sker, och då får vi en snedvriden situation.

Vi har tidigare haft diskussionen om t. ex. Nordsat, som drevs fram av industripolitiska skäl. I dag handlar det mest om ett gemensamt nordiskt TV-program i Tele-X. Det kan vara en lärdom att dra av den ärendehanteringen.

Överläggningen var härmed avslutad.

Om strukturförändringarna inom specialstålsindustrin i Bergslagen

13 § Svar på interpellation 1984/85:22 om strukturförändringarna inom specialstålsindustrin i Bergslagen

Anf. 51 Industriminister THAGE PETERSON:

Fru talman! Hans Petersson i Hallstahammar har frågat mig

1. om jag avser att ta några initiativ för att de anställdas bedömningar av nedläggningarnas ekonomiska följder skall få en chans att sakligt beaktas före nedläggning av metallurgin i Fagersta,
2. vilka åtgärder regeringen tänker föreslå för att möta en än större arbetslöshet, som blir följden av fortsatta nedläggningar i Bergslagen.

Bakgrunden till de omstruktureringar som pågår inom specialstålsindustrin är den internationella kris på stålområdet som satte in i mitten av 1970-talet. Denna ledde till att produktionen och sysselsättningen inom den svenska stålindustrin minskade med en tredjedel fram till år 1983. Specialstålsindustrin med inriktning på rostfritt stål var i hög grad berörd av denna utveckling. På var och en av orterna Fagersta, Avesta och Torshälla minskade antalet sysselsatta med i runda tal 1 000 personer mellan åren 1976 och 1983. Samtliga företag inom sektorn rostfritt stål hade betydande överkapacitet och redovisade år 1982 förluster, som i några fall var stora.

För regeringen framstod det som uppenbart att åtgärder måste sättas in för att häva denna negativa utveckling. I december 1982 tillkallades en specialstålskommission med uppgift att utarbeta förslag i syfte att främja en ändamålsenlig struktur inom specialstålsindustrin, särskilt inom sektorn rostfritt stål. Kommissionen lade fram sin slutrapport i juni 1983. I början av år 1984 nåddes en överenskommelse om en ägarmässig omstrukturering från fyra till två företagsgrupperingar inom sektorn rostfritt stål. Denna lösning förutsatte att staten medverkade genom att minska sina lånefordringar på företagen. Vidare har ägarna fått göra åtaganden i samband med omstruktureringen som är större än de sammanlagda statliga låneeftergifterna. Dessutom har berörda företag åtagit sig att skjuta till 100 milj. kr. till ett särskilt bolag – Bruksinvest AB – som skall medverka till att nya verksamheter skapas i de regioner som berörs av strukturförändringarna, i första hand bruksorterna. Förslag rörande statligt deltagande i en omstrukturering av specialstålsindustrin förelades riksdagen under våren 1984. Förslagen godkändes av riksdagen (prop. 1983/84:130, NU 35, rskr 320).

Regeringen har sålunda gjort betydande insatser för specialstålsindustrin och Bergslagen. Genom statens medverkan har förutsättningar skapats för

Om strukturförändringarna inom specialstålsindustrin i Bergslagen

en omstrukturering så att branschen kan fortsätta att spela en väsentlig roll i Bergslagens näringsliv.

Interpellantens första delfråga avser pågående omstruktureringar som är en följd av den nya ägarstrukturen. I mars 1984 slöts ett avtal mellan staten och dåvarande Avesta Jernverks AB och dess ägare. I detta avtal förband sig företaget att svara för att företagsekonomiskt motiverade strukturförändringar inom koncernen genomförs samt att i övrigt verka för sådana strukturförändringar inom industrin för rostfritt stål.

Hur de omstruktureringar som av alla – företag, fack och kommuner – bedöms nödvändiga för att stärka specialstålsindustrins konkurrenskraft skall utformas är en fråga som skall avgöras inom de berörda företagen. Jag utgår från att dessa frågor därvid handläggs i enlighet med de former som finns för överläggningar mellan de anställda och företagsledningen.

I sin andra delfråga efterlyser interpellanten åtgärder för att möta arbetslöshet till följd av nedläggningar i Bergslagen. I den proposition om strukturförändringar inom specialstålsindustrin som förelades riksdagen i våras och som jag redan refererat till redovisades ett omfattande industri- och regionalpolitiskt åtgärdsprogram med möjligheter till lokaliseringstöd, insatser för företagsutveckling och spridning av ny teknik i syfte att skapa ny sysselsättning på utsatta stålorter i Bergslagen. Helt nya resurser har därvid ställts till förfogande. Dels tillskjuter stålföretagen 125 milj. kr. genom att, förutom tidigare nämnda 100 milj. kr., AB Bofors avsätter 25 milj. kr. till en stiftelse för att stödja nyföretagande i Karlskoga-regionen. Dels har 25 milj. kr. anvisats av riksdagen för särskilda utvecklingsinsatser i Bergslagen. Regeringen har dessutom vid fördelningen av medel till länsstyrelserna för olika regionalpolitiska insatser tagit särskild hänsyn till situationen i Bergslagen och kraftigt ökat dessa insatser. En särskild delegation, Bergslagsdelegationen, har tillsatts för att samordna och initiera åtgärder för att stärka näringslivet i Bergslagsregionen. Härtill kan läggas att arbetsmarknadsministern har tagit initiativ till en lokal Bergslagsgrupp, som i anslutning till ett OECD-projekt skall söka nya vägar för lokala sysselsättningsinitiativ. Någon anledning att redan nu ompröva den bedömning av behovet av åtgärder för Bergslagen som gjordes så sent som våren 1984 av regering och riksdag föreligger inte enligt min mening, särskilt som genomförandet av det nya åtgärdsprogrammet endast hunnit påbörjas.

Anf. 52 HANS PETERSSON i Hallstahammar (vpk):

Fru talman! Jag får tacka industriministern för svaret.

Industriministern refererar till två delfrågor i interpellationen. Jag skall emellertid börja med en tredje fråga, som jag faktiskt hade med i min ursprungliga interpellation men som jag av någon outgrundlig byråkratisk eller formell anledning inte tilläts framställa. Den lyder:

Anser industriministern att den beslutade nedläggningen – det gäller nedläggningen i Fagersta – motsvarar regeringens förväntningar vad gäller omstruktureringar och ägaransvar?

Jag återkommer till den frågan senare, men jag ville återge den redan från

början eftersom den inte fick framställas formellt i interpellationen.

I interpellationssvaret uppehåller sig industriministern rätt mycket vid den överenskommelse som har gjorts. Det är naturligt, eftersom det är den som ligger bakom hela den utveckling som vi nu ser. Industriministern kallar överenskommelsen för en lösning, och han säger att regeringen har gjort betydande insatser för specialstålsindustrin och Bergslagen. Jag kan bara konstatera att detta i varje fall hittills mest har visat sig på det negativa sätt som vi nu kan se i Fagersta.

Industriministern säger vidare att specialstålsindustrin kommer att spela en väsentlig roll i Bergslagens näringsliv och menar att denna överenskommelse är en förutsättning härför. Jag tror också att specialstålsindustrin kommer att spela en väsentlig roll men att den kunde spela en betydligt större roll, om man inte uppehöll sig vid den ensidiga nedskärningstaktik som man tillämpar f. n. inom specialstålsindustrin.

I svaret uppehåller sig industriministern också vid de "företagsekonomiskt motiverade strukturförändringar" som skall genomföras och menar att de var ett villkor för det här avtalet. Ja, det är givet att företagen försöker nå företagsekonomiskt riktiga lösningar, men regeringen å sin sida kan inte krypa bakom en företagsekonomisk lösning som samtidigt har stora samhällsekonomiska följder. Jag tycker att regeringen borde ta ett större ansvar för utvecklingen i Bergslagen och verkligen stå för det samhällsekonomiska ansvar som man har.

Jag tror också att det är så som det står i svaret och som industriministern betonar, att fack, företag och kommuner är överens om att något måste göras. Man skulle nog kunna göra betydligt större förändringar, om de anställda visste att de hade regeringens stöd och fick något annat i stället när de blir arbetslösa. Det är detta som folk blir så besvikna på, att man överlåter åt storfinansen att rumstera om med Bergslagens stålindustri på ett sätt som storfinansen anser vara riktigt. De anställda ställs i en ohjälplig situation, då de är i ett klart underläge. Då kommer jag in på den delen av svaret som handlar om former för överläggningar, som ju har betydelse för frågan om huruvida de anställdas alternativ till lösningar kan komma fram.

Statsminister Palme har redan svarat de anställda i Fagersta på den frågan och sagt: Ni får förhandla! Det svaret är enligt min mening ungefär lika mycket värt som när Per Ahlmark en gång i tiden var nere i Olofström och sade till dem som då blev avskedade: Lycka till!

Det är klart att det finns olika former för överläggningar, men inbillar sig industriministern att de anställda och kapitalägarna står på jämställd fot och att det finns någon som helst förutsättning för en allsidig och jämställd bedömning av de olika alternativen? Jag anser inte det.

I svaret på den andra delfrågan om vad man tänker göra för Bergslagen i fortsättningen hänvisar industriministern till att det var sammanlagt 150 milj. kr. som fördelades på 22 kommuner. Det är inte bara Fagersta som har problem. I samma region som Fagersta ligger också Norberg och Skinnskatteberg. I en kommun strax intill, som inte innefattas av dessa åtgärder, en kommun som inte finns med bland dessa 22 kommuner, nämligen Hallsta-

Torsdagen den
15 november 1984

*Om strukturför-
ändringarna inom
specialstålsindu-
strin i Bergslagen*

hammar, har man också mycket stora problem. Bara för att påvisa hur mycket 6-7 miljoner kan användas till – så mycket pengar blir det per kommun, om man slår ut 150 miljoner på 22 kommuner, som alla har större eller mindre problem – kan jag upplysa industriministern om att det finns förslag till etablering av träindustri i Hallstahammar men att det krävs minst 30 milj. kr. för att komma i gång. Det skulle kunna ge 150 jobb, och kostnaderna skulle kunna betalas på ungefär tre års tid, om man räknar med vad arbetslösheten annars kostar samhället. Vi får väl se vad som händer. Jag tycker att det är en bra test på om regeringen har någon vilja bakom orden. Det är sådana insatser, konkreta satsningar på konkreta förslag och initiativ som behövs – inte allmänt prat om att industrin ställer upp med 100 miljoner hit och att det finns 125 miljoner här och 125 miljoner där. Det leder ingenstans. Det fordras en konstruktiv politik för Bergslagen för att kunna ersätta det stora bortfall som följer med att en basindustri läggs ned.

Längre fram i svaret hänvisas till Bergslagsdelegationen. Jag får tacka för den. 1979 motionerade jag första gången om en Bergslagsdelegation. Med stöd av socialdemokraterna avslogs den motionen sedan under en rad år, ända tills socialdemokraterna kom i regeringsställning. Då föreslog man en Bergslagsdelegation – måhända med en annan inriktning och sammansättning än den jag föreslagit, men det är ju bra att den har kommit till stånd. Det vore intressant att få en liten redogörelse för vad Bergslagsdelegationen har för uppgifter. Vilka initiativ skall den ta? Vilket stöd kan den få från regeringens sida? Vilka konkreta förslag kan komma från Bergslagsdelegationen?

Man behöver inte vara någon större profet för att fatta att de problem som finns i Bergslagen och som vi har diskuterat under en lång rad av år kommer att bestå. Den saken är klar. För några år sedan var industriministern och jag rörande överens om att den dåvarande borgerliga regeringen måste ta krafttag för att lösa problemen.

Så till den sista frågan, den fråga som jag ursprungligen inte fick ställa: Anser industriministern att den nu beslutade nedläggningen i Fagersta motsvarar regeringens förväntningar vad gäller omstrukturering och ägaransvar?

Man har ju i mycket stor utsträckning hänvisat till ägaransvaret, till det nödvändiga i omstruktureringar. Då måste man väl vänta sig någon typ av utveckling. Man har ju haft intima kontakter med stålindustrin. Man har gjort uppgörelser och efterskönt en mängd pengar. Det är tydligt att i varje fall de anställda inte är nöjda. De tycker att det har varit en mycket egendomlig omgång, innan man beslöt sig för en sådan här "falla bortkalkyl" när det gäller verksamheten i Fagersta – som man ju redan från början räknade med att lägga ned. Nu har man en konsult som jobbar med en variant. Man tänker sig nämligen att man så att säga skall kunna driva frågorna vidare på tvåskift. Det är tydligen mycket bråttom. Man skall försöka lägga ned verksamheten så snabbt som möjligt och inte invänta utredningar eller avvakta och låta det ta den tid som behövs, så att de

anställas förslag och alternativ i fråga om utvecklingen i Bergslagen får en rejäl chans. Mot den bakgrunden är den sista frågan oerhört berättigad.

Anf. 53 Industriminister THAGE PETERSON:

Fru talman! Jag har tidigare diskuterat denna fråga med Hans Petersson i Hallstahammar. Jag ser naturligtvis hans intresse för den här regionen som något mycket positivt. Men jag förstår inte riktigt varför han är så negativ. Han närmar sig ständigt Bergslagsproblemen, som är utomordentligt stora och allvarliga, från en negativ utgångspunkt. Inte ens Bergslagsdelegationen är bra, trots att Hans Petersson i ett tidigare skede motionerat om en sådan. Nu är delegationen tillsatt. Man har haft ett par sammanträden och man har börjat sitt arbete. Men, som sagt, inte ens Bergslagsdelegationen är bra.

Jag reser mycket i Bergslagen och jag har haft många kontakter med kommuner, fackliga organisationer, industrier, forskare och tekniker från Bergslagen under de senaste månaderna. Jag möter så oerhört mycket av idériakedom, av skaparkraft, av konstruktivt tänkande och av en positiv inställning när det gäller att samla alla resurser för att förändra och förbättra näringslivsstrukturen. Men ingenting av allt det här positiva kunde jag finna i Hans Peterssons inlägg nyss, vilket jag beklagar. Jag vet inte riktigt varför han tar upp detta från en så negativ utgångspunkt.

Återigen vill jag slå fast att det var en framgång att uppgörelsen om specialstålet kunde nås. Det var en framgång för Sverige. I många ställänder i Europa är man avundsjuk över att vi lyckades omstrukturera specialstålsindustrin och att vi kom fram till den här lösningen. Det var även en framgång för Bergslagen, därför att vi därmed kunde rädda ryggraden i Bergslagens näringsliv.

Så snart jag hade tillträtt som industriminister i oktober 1982 började delegationerna från Bergslagen uppvakta mig. Det var folk från kommunerna, från regionen och från fackliga organisationer. Ett stående krav var att industriministern måste ta initiativ, så att struktureringsarbetet på specialstålssidan – den rostfria verksamheten – kunde komma i gång ordentligt. Alla var medvetna om att en strukturförändring – syftande till en effektiv och konkurrenskraftig specialstålsindustri, som alla ville ha – skulle innebära vissa neddragningar och därmed även många problem. Jag känner inte till någon problemfri omstrukturering. Jag har aldrig hört talas om någon problemfri avveckling av industriell verksamhet. Det blir alltid påfrestningar – för regionen, bygden, de enskilda människorna och deras familjer.

Därför gäller det att göra allt vad man kan för att minska skadeverkningarna och påfrestningarna på regionen, de enskilda orterna och de enskilda människorna, och det menar jag att den socialdemokratiska regeringen har gjort. Vi har också gjort det i samtal och överläggningar med alla berörda i Bergslagen – näringslivet, företagen, de fackliga organisationerna, forskare, tekniker och vetenskapsmän samt kommuner och regioner.

Det var också utgångspunkten för att vi i förhandlingar med berörda företag ställde ordentliga krav på inte bara medverkan vid själva rekonstruktionen. Därför uppgår de privata pengarna till mer än vad statens insatser i

Nr 28

Torsdagen den
15 november 1984

Om strukturförändringarna inom specialstålsindustrin i Bergslagen

Torsdagen den
15 november 1984

Om strukturförändringarna inom specialstålsindustrin i Bergslagen

form av avskrivningar uppgår till. Vi ställde också krav på att man skulle ställa pengar och resurser till förfogande för att skapa nya jobb i Bergslagen. Det blev 125 miljoner, och jag känner inte till någon omstrukturering i vårt land där man har fått motsvarande summa. Jag vill gärna tolka det som en förhandlingsframgång att vi fick fram dessa pengar.

Jag vill faktiskt göra gällande, fru talman, att omstruktureringen av specialstålsindustrin var mer förberedd än någon annan omstrukturering som jag känner till i någon annan industribransch. Men den ägde rum i en industriregion som kanske är den mest sargade i vårt land – Bergslagen, från östra Uppland till västra Värmland – och det är klart att det fanns många problem där som låg och väntade och blomnade upp när den här frågan aktualiserades. Men vi vidtog ständigt nya åtgärder – jag vill återigen nämna några.

Vid fördelningen av medlen för regionala utvecklingsinsatser till länsstyrelserna fick Bergslagslänen en 25-procentig höjning. En ökning av samma storleksordning fick länen även innevarande budgetår. Vi har prioriterat Bergslagslänen. Regeringen har beslutat att Kristinehamn, Karlskoga och Degerfors kommuner skall inplaceras temporärt i stödområdet, och även Tierp och Östhammar tillhör denna grupp, med de möjligheter till lokaliseringsstöd som det innebär. Vi har satt in näringslivsfrämjande insatser över ett brett fält, bl. a. samordnade kontakter mellan JAS-kommittén och berörda länsorgan, för att utnyttja de industri- och affärsmöjligheter som kan uppkomma genom JAS-projektet. Vi har satt in en mängd olika insatser för teknikutveckling och teknikspridning i Bergslagen. Bl. a. har vi uppdragit till styrelsen för teknisk utveckling, STU, att gå igenom förutsättningarna för sådant arbete i regionen. Vi har ökat resurserna till Värmland för att genomföra ett brett upplagt data- och elektronikprogram. Vi har uppdragit åt STU och länsstyrelsen i Gävleborgs län att pröva ett förslag om bildande av ett utvecklingscentrum för industriell elektronik i Sandviken. Vi har gett pengar till ett teknikspridningsprojekt kring kärnkraftverket i Forsmark. Och det finns många fler exempel.

Vi har gjort det unika att ge i uppdrag till två centrala myndigheter – statens industriverk och STU – att särskilt arbeta med Bergslagsregionen. Mig veterligt finns det inte något exempel tidigare på ett sådant uppdrag till en central myndighet att koncentrera uppgifter till en viss region.

Bergslagsdelegationen har redan haft två sammanträden. Jag har gått igenom delegationens arbetsinriktning, och jag tycker att det lovar gott. Man har diskuterat ett antal projekt och hur man skall arbeta och hur kontakterna skall vara beträffande olika delar i Bergslagen.

Det program som SIND och STU tog fram är inriktat på en långsiktig företagsutveckling och på projekt som griper över större områden och går över länen. Det är mycket viktigt att det arbete som bedrivs för Bergslagen har en långsiktig inriktning, så att vi kan få fram en struktur där som inte bara är bunden till de gamla basnäringarna. Därför har man nu satsat på tre huvudområden: länsprojekt för mindre företag, företagsutvecklande projekt och särskilda branschinsatser. Det här är ett arbete som har startats för att få

till stånd en ändring i Bergslagen, inte minst när det gäller industristrukturen.

Många av de olika åtgärder som jag har räknat upp har nyss kommit i gång, och vi bör ge dem en chans att verka. Det är inte sant, som Hans Petersson i Hallstahammar sade, att kommunerna, näringslivet och enskilda inte har regeringens stöd. Att hävda det är att inte känna utvecklingen i regionen. De diskussioner som förs inom Bergslagsdelegationen och som dessa myndigheter för med kommuner har gett mig uppgifter om motsatsen, dvs. att kommuner, fack och näringsliv i Bergslagen känner stor tillfredsställelse över att regeringen har tagit tag i problemen med ett sådant här brett grepp.

Anf. 54 HANS PETERSSON i Hallstahammar (vpk):

Fru talman! Mitt intresse för Bergslagen skulle alltså vara så positivt och min inställning till Bergslagen så negativ. Min inställning till Bergslagen är inte negativ. Däremot är jag negativt inställd när det gäller bedömningen av utvecklingen och av regeringens agerande.

Industriministern har här refererat vilka han talar med. För min del träffar och talar jag med folk som blir drabbade av utvecklingen, som inte ser något annat än arbetslöshet framför sig och som inte tycker att de har regeringens stöd utan att nedläggningarna och struktureringarna inom specialstålsindustrin får ske med regeringens goda minne. Regeringen överlåter åt storfinansen i området att ställa om och se till att det blir en utveckling som gynnar dess intressen, och vad som sedan händer med de anställda får framtiden utvisa.

Jag kan hålla med om att det är många olika åtgärder som har satts i gång. Det finns säkert många idéer och pågår många samtal, sittningar och sammanträden om situationen – jag känner till det, inte minst i min kommun. Men när det gäller konkreta initiativ, t. ex. det som är på gång i Hallstahammar, kommer det att visa sig inom en nära framtid om regeringen verkligen stöder regionen eller låter den och dess problem vara.

Ingen kan förneka, trots allt som har sagts om Spännarhyttan – visserligen under en annan regering –, om utvecklingen i Skinnskatteberg, Fagersta och Hallstahammar, att arbetslösheten på dessa orter kvarstår på en mycket hög nivå, efter alla nedläggningar och s. k. omstruktureringar. Det är problemet.

Jag vet inte vilket betyg man skall sätta på denna uppgörelse och den utveckling som sker inom specialstålsindustrin utöver det betyg som de anställda och de drabbade sätter. De tycker att de har kommit på mellanhand, att de inte har någon riktig motpart genom bolagsbildningen, att de inte får gehör för sina åsikter om vilka studier som bör göras före nedläggningar och att de inte får rimlig tid för att lägga fram sina alternativ. Man säger: Ja, vi kan inte se annat än att regeringen låter den här anläggningen falla.

Skall vi tala om långsiktighet och om en långsiktig utveckling tror jag att det är nödvändigt att vända sig till någon annan än storfinansen för att få till stånd ett långsiktigt mål. Regeringen borde se stålindustrin som en del i en långsiktig industripolitik, där man vänder sig bort från den ensidiga exporttillväxten, där man försöker utveckla hemmamarknader, ersätta import och utveckla verkstadsindustri. Det finns rader av förslag som skulle

kunna bilda en bra bas för en framtida stålindustri.

Så några ord när det gäller Bergslagsdelegationen, som jag enligt industriministern skulle vara så negativ till. Nej, jag tackar för att delegationen har tillsatts – orimligt vore det väl annars. Jag sade nära nog ordagrant att jag hade andra krav i fråga om delegationens sammansättning och arbetsuppgifter, men jag förklarade att jag ändå tyckte att det var bra att delegationen tillsatts. Jag tycker att delegationen kanske borde ha fått i uppdrag att – jag skall inte säga för mycket förrän jag får se precis vad delegationen kommer med – lägga fram förslag om hur Bergslagen skall utvecklas och på vilket sätt det skall ske. Man borde ange vilka styrmekanismer som är nödvändiga, vilka maktförändringar som behövs för att samhällsintressena skall få tillräckligt inflytande i området. Delegationen borde också kunna föreslå att det skall ställas investeringskapital till förfogande. Målet skall inte vara profit för storfinsans och en bantad stålindustri i första hand, utan målet skall vara arbete åt alla och en rättvis fördelning av produktionsresultatet.

Jag tror inte att svensk industri kan överleva utan att Bergslagen utvecklas och företagen där får tillbaka sin ledande roll inom svensk industri.

Anf. 55 THURE JADESTIG (s):

Fru talman! Låt mig kort få säga att det naturligtvis är av stort intresse för oss inom industribältet i och kring Bergslagen att man följer upp verksamheten inom de ramar som Bergslagsdelegationen förfogar över, och att det också kan ske en förstärkning.

Jag vill klart deklarerat att vi i det s. k. Bergslagsområdet och i de delar som gränsar till Bergslagsområdet men som tyvärr inte hamnat inom det – trots att de rimligen borde kunna räknas dit – inte är hjälpta av dåliga företag. Vi söker inte företag inom svaga branscher, utan vi verkar i våra kommuner för att företag som har goda förutsättningar och som man kan tro på verkligen skall få chansen att starta och att utvecklas.

Överläggningen var härmed avslutad.

14 § Svar på interpellation 1984/85:29 om AB Gullfibers verksamhet i Söråker i Timrå kommun

Anf. 56 Industriminister THAGE PETERSON:

Fru talman! Sven Henricsson har med anledning av AB Gullfibers planer på att lägga ner tillverkningen av mineralull i Söråker frågat mig:

- Har regeringen planer på att fortsätta med och utvidga det s. k. ROT-programmet med bl. a. förstärkta stimulansåtgärder då det gäller isoleringsarbeten och därmed främja ökad åtgång av isoleringsmaterial i såväl bostäder som offentliga byggnader?
- Avser regeringen att på något sätt ingripa och kräva att AB Gullfibers verkliga ägare, Handelsbanken-Industrivärden, skall ta sitt sociala ansvar

och fortsätta driften vid den ovannämnda fabriken som är en av Europas modernaste i sitt slag?

Beträffande den förstnämnda frågan har jag samrått med chefen för bostadsdepartementet. Jag besvarar frågorna i ett sammanhang.

Hösten 1983 beslutade riksdagen om ett tioårigt program för underhåll, reparation och ombyggnad, det s. k. ROT-programmet. Inom ramen för detta program kan bidrag ges till isoleringsåtgärder. Bidraget uppgår f. n. till ca 20 % av den godkända kostnaden för åtgärden. Detta bör främja efterfrågan på bl. a. den typ av isoleringsmaterial som AB Gullfiber tillverkar. Programmet skall omprövas efter en treårsperiod, dvs. år 1986.

I fråga om den aktuella situationen i Söråker har jag erfarit att lokala förhandlingar f. n. pågår mellan företagsledningen och de lokala fackliga organisationerna. Skulle det ske neddragningar av sysselsättningen i Söråker förutsätter jag att företaget gör omfattande insatser för att främja etableringen av ny sysselsättning. I övrigt anser jag det inte vara lämpligt att under pågående förhandlingar kommentera situationen i Söråker.

Med hänsyn till den stora betydelse Gullfibers verksamhet har för Söråker kommer jag att noga följa utvecklingen. Jag har redan haft överläggningar med kommunen för att diskutera hithörande frågor.

Anf. 57 SVEN HENRICSSON (vpk):

Fru talman! Jag tackar industriministern för svaret om Gullfiber.

Jag vill ta tillfället i akt och berätta några intryck med utgångspunkt i situationen i Söråker. Jag var där den 4 oktober. Ni vet alla att just den dagen hade Arbetsgivareföreningen på flera platser i landet än en gång manat till uppbåd mot vad man betecknar som smygsocialisering, dvs. löntagarfonderna – dessa fonder som av någon anledning fått tjäna som symbol för det värsta som enligt SAF kan hända: Ett nagelfarande av vår fria marknadsekonomi.

Men i Söråker pågick just denna dag en annan demonstration. Först var det skolbarnen från Ala skola som marscherade i täta led ned till fabriken. På plakatet kunde man läsa de ord som används i nödens stund: Rädda Söråker! Rädda Gullfiber! Så en pojke med plakatet: Min pappa vill ha kvar sitt jobb!

Efter skolbarnen kom Söråkers befolkning i många hundratal. Med sig bar de petitionslistorna med 3 200 namn, som krävde att Gullfiber skall vara kvar. Bara platschefen mötte upp på trappan. Fackföreningens folk talade: Vår fabrik är lönsam. Den är Europas modernaste! Den måste finnas kvar. Även platschefen medgav att fabriken är lönsam och ingen belastning för bolaget.

Men var fanns bolagsherrarna? Var de i Stockholm och demonstrerade för friheten att få lägga ned fabriker med samhällsnyttig produktion – att indirekt få krossa hela samhällen, uppbyggda med svett, möda och skattemedel? Vi skriver 1984, och kapitalet sitter alltjämt i orubbat bo!

Vid detta tillfälle i Söråker den fjärde i förra månaden erinrade jag mig plötsligt att det var ca 50 år sedan jag som pojke besökte mitt första diskussionsmöte just i Söråkers Folkets hus. Vad diskuterade vi då? Jo, man

Nr 28

Torsdagen den
15 november 1984

*Om AB Gullfibers
verksamhet i Sör-
åker i Timrå kom-
mun*

Torsdagen den
15 november 1984

*Om AB Gullfibers
verksamhet i Sör-
åker i Timrå kom-
mun*

diskuterade – de äldre diskuterade, vi barn lyssnade – kapitalets härjningståg längs Norrlandskusten men också hur det skulle gå till att forma ett nytt samhälle utan kapitalets makt över arbetarna.

Tyvänn, herr industriminister, storfinansens grepp över landet har i stället hårdnat – och hur blir det med partiprogrammets ord om ekonomisk demokrati? Allt oftare har man anledning att ställa sådana frågor av betydelse för framtiden.

Det var för resten på samma 1930-tal som Höganäsbolaget bildade Billesholms Glasulls AB som dotterbolag. I hägnet av strukturrationaliseringar och flyttlasspolitik på 1950-talet kom regionalpolitiken med nya chanser för privatföretagen att få miljonstöd av skattemedel till lokaliseringsprojekt.

Efterkrigstidens miljonprogram för bostäder var en guldålder för byggnadsmaterialindustrin. Handelsbankens investmentbolag Industrivärden, som äger Gullfiber, saknade givetvis inte näsa för detta. Dotterbolaget Gullfiber AB, skapat på Handelsbankens kapital och styrt av dess direktörer, matchades föredömligt. Det blev expansion med raketfart. Samtidigt ryckte Handelsbanken-Industrivärden fram och befäste sin tättplats efter Wallenberg bland svenska finansgrupper, vilka enligt industriverkets rapport Ågandet i det privata näringslivet ständigt ökar sitt antal anställda – i utlandet!

Fru talman! Med det här vill jag ha sagt: Det står än en gång klart att Sveriges näringsliv behärskas av privata storföretag, ofta i sammanflätning med storbankerna. Nära halvmiljonen anställdas öde ligger i storfinansens händer. Det är bl. a. dessa ekonomiska giganter som satsar enorma summor på reklamkampanjer för att monotont försöka trumma i huvudet på alla – oavsett om de vill lyssna eller inte – att denna ordning är högsta välsignelse för landet och dess räddning, bl. a. i kampanjen mot löntagarfonder.

För mig och de många som alltjämt försöker hålla arbetarrörelsens mål högt är Sveriges framtid i stället förknippad med den ibland desperata kamp som arbetarna och byarnas folk måste föra. Den är förknippad med pojken med plakatet som undrar om hans pappa skall få behålla sitt arbete. Detta är egentligen bakgrunden till min interpellation.

I svaret på interpellationen säger industriministern nu att företaget måste göra omfattande insatser om det sker en neddragning av sysselsättningen i Söråker. Ja, men är det inte nog med neddragningar då Gullfiber i Söråker för några år sedan hade 750 anställda och i dag har 274? Det är ju en neddragning med nästan 500 anställda! Bl. a. har det fått till resultat att en tredjedel av den kommunala bostadsstiftelsens hus står tomma. Vem skall nu betala dess mångmiljonförluster? Ja, det blir kommunen och skattebetalarna. Man har bildat en Söråkersgrupp och fått en ganska bra slant av bolaget för att ragga nya företag, men den rosar inte marknaden. Detta är väl knappast någon lösning, eller vad tycker industriministern?

Jag återkommer senare med synpunkter på ROT-programmet.

Anf. 58 Industriminister THIAGE PETERSON:

Fru talman! Jag måste naturligtvis som industriminister respektera de spelregler som gäller för kontakter och förhandlingar mellan företag och anställda. Jag kan inte sätta mig över vad riksdagen har beslutat i den frågan. Det var ett fackligt krav som så småningom resulterade i ett politiskt beslut i riksdagen om hur samspelet skulle gå till.

I det här fallet tillsattes så småningom en löntagarkonsult, och MBL-förhandlingar pågår nu. Det utesluter självfallet inte att jag tar initiativ, om situationen och förhållandena skulle kräva det, efter slutförda MBL-förhandlingar.

Jag känner till Västernorrlands län tämligen väl efter många års resande och besök i länet. Jag gör ingen annan bedömning än Sven Henricsson: Söråker har efter en mycket kraftig industrineddragning redan utomordentligt stora sysselsättningsproblem, och Söråker behöver nu sysselsättning. Därför har jag i de överläggningar jag redan haft med kommunen och länsmyndigheterna sagt till dem att jag kommer att se positivt på eventuella industriprojekt som kan behöva stöttas med lokaliseringstöd, trots att Söråker inte ligger i stödområdet.

Jag vet också att det finns en särskild Söråkersgrupp. Sven Henricsson nämnde den i sitt anförande. När utvecklingen bättre kan överblickas, kan jag avgöra på vilket sätt den gruppen kan stöttas. Däremot har regeringen redan givit ett betydande stöd till länsstyrelsen i Västernorrlands län för ett regionalpolitiskt arbete. Länsstyrelsen har i dag ekonomiska möjligheter att gå in i olika projekt och utredningsarbeten och vidta de åtgärder som behövs för att förbättra situationen i Söråker.

Anf. 59 SVEN HENRICSSON (vpk):

Fru talman! Jag sätter värde på att industriministern besöker Västernorrlands län. Jag har dag för dag följt rapporterna från hans resa. Det är ett bra initiativ, och det måste vi naturligtvis respektera.

Nu vill jag säga några ord om kopplingen mellan byggnadsverksamheten och byggnadsmaterialindustrin, t. ex. Gullfiber. Byggandet i detta land sysselsätter direkt och indirekt 600 000 människor och svarar för ca 15 % av arbetskraften, 15 % av industriproduktionen, 15 % av BNP samt 15 % av exporten. Byggandet är fortfarande den minst importberoende branschen. Man kan påstå att byggsektorn är motorn i landets ekonomi.

Industriministern hänvisar i svaret till det tioåriga program för underhåll, reparation och ombyggnad som fastställdes av riksdagen 1983. Tanken bakom detta s. k. ROT-program var inte minst att man ville komma till rätta med byggsysselsättningen och öka verksamheten inom byggmaterialindustrin. En blygsam undersökning som jag själv har gjort vid Gullfiber visar att just underhållsåtgärder på offentliga byggnader 1984 har betytt mycket för Gullfiber. Stimulansåtgärderna har här spelat en stor roll. Däremot förefaller det mig som om ROT-programmet har tagits emot mycket tveksamt och trevande inom inte minst den privata och kooperativa bostadssektorn.

Det skulle säkert ha stor betydelse om det tioåriga programmet för

Torsdagen den
15 november 1984

*Om AB Gullfibers
verksamhet i Sör-
åker i Timrå kom-
mun*

underhåll, reparation och ombyggnad kunde gälla offentliga byggnader även efter detta års utgång. Jag vill därför ställa en konkret fråga till industriministern, som måste vara medveten om hur viktigt samarbetet är mellan honom och bostadsministern: Är industriministern beredd att tillsammans med bostadsministern medverka till att offentliga byggnader tas med i förbättringsprogrammet såsom en permanent del även efter 1984? Här finns ju många angelägna objekt utöver bostäder, t. ex. samlingslokaler, skolor, sjukhus, bibliotek, barnstugor, idrottsanläggningar och förvaltningsbyggnader, objekt direkt under kommunens kontroll.

I svaret sägs att ROT-programmet skall utvärderas 1986. Men som jag ser det finns det inte anledning att avvakta denna utvärdering efter tre år, utan under den period som programmet löper bör man följa och förstärka stimulansåtgärderna för att få fart på byggandet och byggmaterialindustrin. Det skulle ha en oerhörd betydelse när det gäller att få beställningar på t. ex. isoleringsmaterial.

Mot den bakgrunden är det väldigt viktigt att man klart ser kopplingen mellan byggandet och byggmaterialindustrin och hur angeläget det är att det s. k. ROT-programmet verkligen har framgång.

Jag kan säga att förväntningarna är mycket stora. Det är min erfarenhet av kontakter med Söråkers befolkning och med arbetarna på fabriken. Förväntningarna på regeringen är stora, så till vida att man väntar sig stöd i ryggen. Man känner att det ändå är en regering som står de människor nära som bor i Söråker, och man tänker: Denna regering har vi ett visst hopp om att få ett stabilt stöd av.

Jag vill förmedla detta vidare till industriministern: Tänk på att Söråkersmänniskorna och Timråmänniskorna ställer skärpta krav på ansvar också från regeringens sida i det här sammanhanget. Många ställer frågan: Hur länge skall de privata vinstintressena få rumstera om efter eget gottfinnande i landet?

Gullfiber går ju med vinst enligt det resultat som har presenterats, såväl Söråkerssektorn som den totala verksamheten med samtliga aktiviteter.

Anf. 60 Industriminister THAGE PETERSON:

Fru talman! Det s. k. ROT-programmet sattes ju in bl. a. för att kompensera den kraftiga nedgången av nyproduktionen. En av de frågor vi då diskuterade var den som Sven Henriesson tar upp, nämligen kopplingen mellan byggindustrin och byggandet.

Jag skall gärna säga att jag naturligtvis är orolig för byggämnesindustrins situation till följd av ett lågt byggande. Därför är det inte minst ur industrisynpunkter utomordentligt viktigt att ROT-programmet lyckas. Här har vi alla en gemensam uppgift att ute i länen och kommunerna påverka fastighetsägare, bostadsrättsföreningar och alla andra som kan komma i fråga, att reparera och underhålla sina lägenheter och byggnader. Först då får vi en ökad efterfrågan på svenska byggmaterial.

Vi har diskuterat många olika frågor i en särskild bygrupp som regeringen har tillsatt för att bl. a. följa utvecklingen av byggandet. Gruppen består

utöver bostadsministern av finansministern, arbetsmarknadsministern och mig. Vi har diskuterat den fråga som Sven Henricsson också tog upp, bl. a. vid ett möte med kommunerna.

Framöver, när vi har några månaders erfarenheter av ROT-programmet, när vi kan se hur det har slagit runt om i landet, får vi göra en genomgång av resultaten och vid det tillfället också naturligtvis diskutera eventuella andra åtgärder för att öka efterfrågan och få en ännu högre aktivitet i fråga om ROT-programmet. Jag har självfallet nedtecknat alla de synpunkter som Sven Henricsson har anfört i sitt inlägg.

Anf. 61 SVEN HENRICSSON (vpk):

Fru talman! Det finns anledning att notera att industriministern som svar på min fråga beträffande uppföljning av ROT-programmet har sagt att byggruppen följer utvecklingen och att man tydligen är uppmärksam på att här kan man vara tvungen att ingripa för att ge ytterligare stimulans, om jag har fattat rätt. Det finns nämligen tendenser som skulle kunna spåras, som gör det befogat att ställa frågan: Måste inte insatser göras för att öka aktiviteten när det gäller att lyckligt genomföra ROT-programmet enligt de ursprungliga intentionerna?

Med detta, som jag hoppas, sista inlägg vill jag uttrycka en förhoppning att kombinationen av byggande, byggmaterialindustrin och problematiken i Söråker blir föremål för ökat intresse från regeringens sida.

Överläggningen var härmed avslutad.

15 § Föredrogs och hänvisades

Propositionerna och skrivelsen

1984/85:61 till konstitutionsutskottet

1984/85:78 till socialförsäkringsutskottet

1984/85:83 till konstitutionsutskottet

1984/85:86 till finansutskottet

1984/85:88 till arbetsmarknadsutskottet

16 § Föredrogs och hänvisades

Motionerna

1984/85:140–142 till näringsutskottet

17 § Anmäldes och bordlades

Förslag

1984/85:7 Riksdagens revisorers förslag angående nämnden för fartygskreditgarantier

18 § Anmäldes och bordlades

Motionerna

1984/85:143 av *Rune Gustavsson m. fl.*

1984/85:144 av *Hans Petersson i Röstånga m. fl.*

*Meddelande om
frågor*

19 § Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställdes

den 15 november

1984/85:206 av *Kerstin Anér* (fp) till statsrådet Gertrud Sigurdsen om åtgärder mot poliovaccin från apor:

Är statsrådet beredd att införa importstopp på apor för tillverkning av poliovaccin vid SBL?

Är statsrådet beredd att verka för import av sådant poliovaccin som inte tillverkats med hjälp av primära apceller?

Är statsrådet beredd att vidtaga åtgärder så att SBL slutar använda apor för tillverkning av poliovaccin under 1985?

1984/85:207 av *Margareta Persson* (s) till finansministern om kompensation till handikappade bilägare för bensinskattehöjningen:

I proposition 1984/85:45, s. 18, står att "Kompensationen skall säkerställa att de som bor i glesbygd inte får en i förhållande till andra försämrad situation genom de höjda skatterna." När det gäller de handikappade bilägare som i dag åtnjuter bidrag för skatten motsvarande 700 liter bensin per år torde det vara uppenbart att de är mer beroende av bil än de flesta andra medborgare. Det torde också vara uppenbart att de åker mer än genomsnittet av bilägarna. De befinner sig därför i samma situation som människor som är boende i glesbygd. Den automatiska kompensation de får för höjningen av skatten för de 700 literna räcker inte, eftersom de förbrukar betydligt mer. Med hänvisning till ovanstående vill jag fråga statsrådet:

Är statsrådet beredd att ta initiativet till att skattebefrielse för handikappade bilägare skall utgå för mer än de 700 liter bensin per år som i dag är gränsen?

20 § Kammaren åtskildes kl. 14.21.

In fidem

BENGT TÖRNELL